ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 67ον ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1931. Ἀριθ. 4.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

«Ὄντως ἀνέστη ὁ Κύριος.»
(Λουκ. κδ'. 34).

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ θεμελιώδης λίθος τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς δ' ἐκ τούτου περιγράφεται καταλεπτῶς καὶ μετ' ἀκριβείας ὑπὸ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν. Ὅπως δὲ περιγράφεται ἡ Ἀνάστασις, ὁμοίως περιγράφεται ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἡ Σταύρωσις, καθ' ὅτι τὰ δύο μεγάλα ταῦτα γεγονότα εἶναι ἀλληλένδετα—ἄνευ τῆς Σταυρώσεως ἡ Ἀνάστασις δὲν θὰ ὑφίστατο, ἄνευ δὲ τῆς Ἀναστάσεως ἡ Σταύρωσις θὰ ἦτο ματαία.

Ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν μετὰ προσοχῆς τὴν **πραγματικότητα** τοῦ μεγάλου ἐκείνου συμβάντος, ἵνα πεισθῶμεν ὅτι εἶναι **γεγονὸς ἱστορικόν,** ἐπίσης ἀξιόπιστον, ὅσον οἱονδήποτε ἄλλο γεγονὸς ἀναφερόμενον ὑπὸ τῆς ἱστορίας.

Καὶ πρῶτον, τί ἀπαιτεῖται πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ἑνὸς γεγονότος οἱουδήποτε; Ἡ **μαρτυρία αὐτοπτῶν μαρτύρων,** ἐχόντως σῶας τὰς φρένας, ἄρτια τὰ αἰσθητήρια καὶ ἀπροκατάληπτον τὸν νοῦν—μὴ ἐχόντων δὲ κανὲν συμφέρον οὔτε νὰ ἀρνηθῶσιν, οὔτε νὰ ἐπιβεβαιώσωσι τὸ γεγονός. Πρέπει δὲ οἱ μάρτυρες οὗτοι νὰ ἦναι **τουλάχιστον δύο.**

Εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον (κβ'. 1) ἀναγινώσκομεν, ὅτι τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος αἱ μυροφόροι γυναῖκες, ἐλθοῦσαι εἰς τὸν τάφον ἵνα ἀλείψωσι μὲ μῦρα τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, εὗρῆκαν τὸν τάφον **κενόν.** Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς ἱστορίας τῆς Ἀναστάσεως. Τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ εἶχεν ἐναποτεθῆ εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ ἐξ Ἀριμαθαίας Ἰωσήφ, ἐπὶ τοῦ στομίου δὲ τοῦ τάφου εἶχε τεθῆ ὀγκώδης λίθος, ἐπὶ τούτου δὲ ἐτέθησαν σφραγίδες ἐπίσημοι. Καὶ τὸ μὲν Σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν. Τὴν δὲ πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος τὸ μνημεῖον εὑρέθη ἀνοικτὸν καὶ τὸ σῶμα ἔλειπεν, ἂν καὶ ἐφρουρεῖτο ὑπὸ κουστωδίας Ρωμαίων στρατιωτῶν. Διὰ τίνος μέσου εἶχεν ἐξαφανισθῆ;

Ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης μόνον δύο ὑποθέσεις παρουσιάζονται εἰς τὸν νοῦν: **Ἢ ὅτι ἀφῃρέθη, ἢ ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν.** Ἡ πρώτη τῶν δύο τούτων ὑποθέσεων ἦτο ἐκείνη, τὴν ὁποίαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ ἐκυκλοφόρησαν ἐπιμελῶς, καὶ ἥτις κατὰ τοὺς Εὐαγγελιστὰς ἐπεκράτησεν ἔκτοτε μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων. Οὗτοι διέδωκαν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐλθόντες ἔκλεψαν τὸ σῶμα τὴν νύκτα, ἐνῷ ἐκοιμᾶτο ἡ φρουρά.

Ἀλλὰ 1) ὁ τάφος εὑρίσκετο ἐντὸς ἰδιωτικοῦ περιβόλου, ἀνήκοντος εἰς ἄνδρα ἐπίσημον, ἑπομένως μὴ προσιτοῦ εἰς τὸ κοινόν· πλὴν δὲ τούτου, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον ἐφρουρεῖτο καὶ ὑπὸ Ρωμαϊκῆς φρουρᾶς, γνωστὴ δὲ εἶναι ἡ αὐστηρότης τῆς Ρωμαϊκῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας, πᾶσα τῆς ὁποίας παράβασις ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον.

2) Οἱ μαθηταὶ καὶ ὀλίγοι ἦσαν καὶ πεφοβισμένοι καὶ ταπεινοί, ὅθεν δὲν ἠδύναντό ποτε νὰ ἐπιχειρήσωσι τοιοῦτο τόλμημα, καὶ ἂν ἀκόμη ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Ἰωσὴφ τοῖς παρεῖχεν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τὸν κῆπόν του.

3) Ἡ μετάβασις τῶν γυναικῶν εἰς τὸν τάφον ὅπως ἀλείψωσι τὸ σῶμα, εἶναι ἀπόδειξις ὅτι δὲν ἐκλάπη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἄλλως θὰ τὸ ἐγνώριζον καὶ ἐκεῖναι καὶ δὲν θὰ μετέβαινον εἰς τὸν τάφον.

4) Ὅτι οὐδ᾿ αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευσαν τοῦτο, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ***οὐδεμίαν προσπάθειαν ἔκαμον πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ σώματος,*** ὅπερ θὰ ἦτο ἡ φυσικωτάτη καὶ καταλληλοτάτου ἀπόδειξις τοῦ ψεύδους τῆς ἀξιώσεως ὅτι ἀνέστη ὁ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς. Ἠρκέσθησαν μόνον εἰς τὸ νὰ δωροδοκήσωσι τούς τε στρατιώτας καὶ τὸν Πιλᾶτον, ὅπως ἀποσιωπηθῇ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ διαδοθῇ ἡ ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπίσης ὑπάρχει ἀπόδειξις ὅτι ὁ Χριστὸς ἐναπετέθη εἰς τὸν τάφον ***πράγματι νεκρός,*** καὶ οὐχὶ ἐν καταστάσει νεκροφανείας. Ὁ Ἰωάννης μαρτυρεῖ ὅτι πρὶν καταβιβασθῇ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, εὑρέθη νεκρός, καὶ κεντηθείσης τῆς πλευρᾶς Αὐτοῦ πρὸς περισσοτέραν βεβαιότητα, ἔρρευσεν ἐξ αὐτῆς ὕδωρ καὶ αἷμα, ὡς εἶδε καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ἰδίοις ὄμμασιν (Ἰωάν. ιθ΄. 33—35), τοῦθ᾿ ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ αἷμα εἶχεν ἤδη ἀποσυντεθῇ εἰς ὀρρὸν καὶ αἱμοσφαίρια.

Ἄρα ἀπέθανε πράγματι ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, πράγματι δὲ καὶ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν.

Ποίους δὲ ***μάρτυρας*** ἔχομεν τοῦ γεγονότος τούτου;

1) ***Τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ἀποστόλους.*** Περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τούτων μαρτυρεῖ ***ἡ ἀπορία αὐτῶν*** ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ὅτι ἔλειπε τὸ σῶμα ἐκ τοῦ τάφου. Περίλυποι καὶ ἀποτεθαρρημέναι ὡς ἐκ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Διδασκάλου των, εἶχον ἀπολέσει πᾶσαν ἐλπίδα ὅτι ἤθελεν ἐπαληθεύσει ἡ πρόρρησίς του περὶ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ. Ἐδέησε δὲ νὰ ἀκούσωσι τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ ἀγγέλου καὶ νὰ ἴδωσι τὸ σουδάριον καὶ τὰ σάβανα τακτικῶς ἐντετυλιγμένα ἐν τῷ τάφῳ, ἵνα πεισθῶσιν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ βιαίας ὑφαρπαγῆς νεκροῦ σώματος, ἀλλὰ περὶ πραγματικῆς ἀναστάσεως.

Ἔπειτα ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Πέτρου καὶ τῶν δύο ἄλλων μαθητῶν, τῶν πορευομένων εἰς Ἐμμαούς· ἔπειτα τὴν τῶν δέκα μαθητῶν (ἀπόντος τοῦ Θωμᾶ), ἀκολούθως τὴν τῶν ἑπτὰ μαθητῶν παρὰ τὴν Τιβεριάδα λίμνην. Εἶτα δὲ πάλιν ἐφάνη εἰς 500 ἀδελφοὺς διὰ μιᾶς, κατόπιν ὤφθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ τελευταῖον ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν εὐθὺς πρὸ τῆς Ἀναλήψεως.

Τοιαύτη ἡ μαρτυρία τῶν αὐτοπτῶν τούτων μαρτύρων, τὴν ὁποίαν ἐπιβεβαιοῖ σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς καὶ ὁ Παῦλος, ὅστις καὶ αὐτὸς ἠξιώθη νὰ

ἴδη τὸν Κύριον καὶ τὴν ζωήν του ὁλόκληρον ἀφιέρωσεν εἰς τὸ νὰ κηρύττῃ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δόξαν Αὐτοῦ. Ὁ Παῦλος, ἂν καὶ ὁ τελευταῖος τῶν Ἀποστόλων κατὰ χρονολογικὴν σειράν, ἔγραψε τὰς ἐπιστολάς του ***πρὶν ἢ γράψωσιν οἱ Εὐαγγελισταὶ τὰ Εὐαγγέλια.*** Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τῶν μελετῶν τῶν ἐμβριθεστέρων ἐρευνητῶν τῆς Νέας Διαθήκης—καὶ οὐδεὶς σήμερον διαμφισβητεῖ ὅτι αἱ δύο ***πρὸς Κορινθίους,*** ἡ ***πρὸς Ρωμαίους*** καὶ ἡ ***πρὸς Γαλάτας*** ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου, εἶναι τὰ ***ἀρχαιότερα ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Νέας Διαθήκης,*** καὶ ὅτι ἐγράφησαν 25 ἔτη μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν δὲ τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ Παῦλος ἐπεδόθη ὁλοψύχως εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ***γνησιότημος τῶν ἀποδείξεων*** τῆς ἀναστάσεως ταύτης. Ἐξήτασε τὸν Ἰωάννην, τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον, τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἠκολούθουν τὸν Ἰησοῦν, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, τὴν ὁποίαν συνέστησεν αὐτὸς ὁ Κύριος, τοὺς 500, οἵτινες εἶδον τὸν Κύριον ἐφάπαξ, καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Μία πρόσθετος ἰσχυρὰ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας τῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἱστορουμένων περὶ τῆς Ἀναστάσεως, εἶναι ἡ κατ᾿ ἀρχὰς ***ἀπορία*** καὶ ***δυσπιστία αὐτῶν τούτων τῶν μαθητῶν*** ἀπέναντι τῆς Ἀναστάσεως. Οὐδεὶς τῶν μαθητῶν ἐν ἀρχῇ ἐπίστευσεν ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριός των, καὶ ἔτρεξαν πάντες διαδοχικῶς εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα βεβαιωθῶσι περὶ τούτου. Αὐτὴ ἡ Μαρία κλαίουσα ἔλεγεν ὅτι ἔκρυψαν τὸ σῶμα οἱ ἐχθροί, ὅτι δὲν ἤξευρε ποῦ εἶναι, οὐδ᾿ ἐγνώρισε τὸν ἐνώπιόν της ἱστάμενον Διδάσκαλον, εἰμὴ ἀφοῦ Οὗτος τῇ ὡμίλησεν. Ὁ Θωμᾶς οὐδὲ τῶν δέκα συμμαθητῶν του τὴν μαρτυρίαν ἐδέχετο, ἂν μὴ ἔθετεν ὁ ἴδιος τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἥλων.

Ἡ δυσπιστία αὕτη, πιστῶς ἱστορουμένη ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ μαθηταί, μακρὰν τοῦ νὰ πλάσωσι τὸν περὶ ἀναστάσεως τοῦ Διδασκάλου των «μῦθον», ὑπῆρξαν αὐτοὶ οἱ πρωτίστως ἀπορήσαντες ἐπὶ τῷ γεγονότι τῆς ἀναστάσεως, καίτοι ὤφειλον νὰ τὸ περιμένωσιν, ὡς ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων περὶ τούτου προρρήσεων αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλά, ἴσως εἴπωσί τινες, ἡ μαρτυρία τῆς Ν. Διαθήκης δὲν εἶναι ἰσχυρά, διότι δὲν ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας τὸ πρωτότυπον αὐτόγραφον τῶν Ἀποστόλων. Οἱ ἀρχαιότεροι κώδικες, οἵτινες διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, οἱ γνωστοὶ ὑπὸ τὰς ὀνομασίας Κῶδιξ Βατικανὸς καὶ Σιναϊτικός, δὲν εἶναι ἀρχαιότεροι τοῦ ἔτους 325 μ. Χρ. Τὰ τριακόσια ταῦτα ἔτη δὲν παρέχουσιν ἆρά γε καὶ ἄλλας ἀποδείξεις τῆς γνησιότητος τῆς Ν. Διαθήκης;

Εὐτυχῶς παρέχουσι πληθὺν τοιούτων ἀποδείξεων εἰς τὰ ἔργα πλείστων ὅσων Χριστιανῶν συγγραφέων τῶν χρόνων ἐκείνων. Τὰ συγγράμματα ταῦτα περιέχουσι τόσα χωρία εἰλημμένα ἐκ τῆς Νέας Διαθήκης καὶ συνοδευόμενα ὑπὸ ἑρμηνειῶν καὶ σχολίων καὶ παραπομπῶν, ὥστε ἂν ἐξηφανίζοντο ἐκ τοῦ κόσμου πάντα τὰ ἀντίτυπα τῆς Νέας Διαθήκης, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ περισυλλεγῇ τὸ μέγιστον μέρος αὐτῆς ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων. Καὶ οὕτως ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Νέα Διαθήκη ἐγράφη ὑπὸ συγχρόνων πρὸς τὰ γεγονότα, ἅτινα ἀφηγεῖται.

Ἀλλ᾿ ἐκτὸς τῆς μαρτυρίας αὐτῆς τῆς Νέας Διαθήκης καὶ τῶν ἀποστολικῶν λεγομένων Πατέρων, ἔχομεν καὶ ***τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐθνικῶν.*** Οἱ Πατέρες τῆς

Ἐκκλησίας ἀναφέρουσιν ὅτι ἐγένετό ποτε συζήτησις εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Γερουσίαν ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ νὰ συγκαταλεχθῇ ὁ Ἰησοῦς μεταξὺ τῶν θεοτήτων τῆς Ρώμης ἐν τῷ Πανθέῳ αὐτῆς.

Ἐπίσης ἀναφέρουσιν ὅτι εἰς τὰς **«Πράξεις τοῦ Πιλάτου»**, αἵτινες κατετέθησαν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ρώμης, γίνεται μνεία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ του ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐγγράφου τούτου, εἰσέτι τότε σωζομένου.

Ἀλλ' ὡς γεγονὸς ἱστορικὸν ἡ Ἀνάστασις ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῶν ***μνημείων,*** τὰ ὁποῖα προέκυψαν ἐξ αὐτῆς, ὡς ἀπόρροιαι καὶ καρποὶ αὐτῆς.

Τοιαῦτα μνημεῖα εἶναι:

α) ***Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.*** Πόθεν προῆλθεν ἡ ἵδρυσις αὐτῆς, ἂν μὴ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἱδρυτὴς αὐτῆς δὲν ἔμεινεν ἐν τῷ τάφῳ, ἀλλ' ἀνέστη καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανούς; Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι ***ὁ καρπὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.*** Ὁ ἀναστὰς Χριστὸς διέταξεν εἰς τοὺς ἀποστόλους Του, λέγων: «Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει». Ποῖον Εὐαγγέλιον ἐκήρυξε καὶ κηρύττει ἀνέκαθεν ἡ Ἐκκλησία; Τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ ὁποίου τὸ σύμβολον εἶναι τὸ τοῦ Παύλου: «Ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς ἤγειρεν Αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ» (Ρωμ. ι'. 9).

β) ***Ἡ Κυριακὴ ἡμέρα*** εἶναι ἄλλο μνημεῖον, ἐπιβεβαιοῦν τὴν Ἀνάστασιν, ἧς εἶναι ***ἡ ἀναμνηστικὴ ἑορτή.*** Ἐὰν ἡ Ἀνάστασις δὲν ἦναι γεγονὸς πραγματικὸν καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέστη, διατί νὰ ἑορτάζωμεν τὴν Κυριακὴν καὶ ὄχι τὸ Σάββατον τῶν Ἰουδαίων; Ἀλλ' ἡ μακρὰ καὶ ἀδιάκοπος ἅλυσσος τῶν Κυριακῶν μᾶς ὁδηγεῖ πρὸς τὸν κενὸν τάφον τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος καὶ μᾶς συνδέει πρὸς γεγονός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν.

γ) ***Ἡ τελετὴ τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τοῦ Βαπτίσματος*** ἀποτελοῦσιν ἑτέραν ἀπόδειξιν τῆς πραγματικότητος τῆς Ἀναστάσεως. «Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. ς'. 4). «Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ.» (Α'. Κορ. ια'. 26).

Πρακτικὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἀναστάσεως διὰ τὸν κόσμον καὶ διὰ τὰ ἄτομα:

1) ***Διὰ τὸν κόσμον.*** Ἡ φορὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἡ ζωή, ὅπως βλέπομεν αὐτὴν ἐν τῇ καθημερινῇ πείρᾳ καὶ ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, μᾶς φέρει ἐνίοτε εἰς τὸ σημεῖον νὰ δυσπιστῶμεν πρὸς τὴν Θείαν Πρόνοιαν. Πέριξ ἡμῶν βλέπομεν ἀδικίας, ἐξαχρειώσεις, καταδυναστείας, καταπιέσεις, σύγχυσιν καὶ χάος ἠθικὸν καὶ πνευματικόν! Τί δύναται νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι θὰ ὑπερισχύσῃ ποτὲ τὸ ἀγαθόν, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι θὰ ἐπέλθῃ δικαιοσύνη καὶ τάξις καὶ ἁρμονία εἰς τὸν κυκεῶνα τοῦτον; Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος εἶναι τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον μᾶς δίδει τὴν βεβαιότητα ταύτην.

Ὅτε ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐκρέματο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀποδεδοκιμασμένος ὑπὸ τοῦ ἔθνους του, περιφρονημένος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς κραταιᾶς

Ρώμης, ἐν μέσῳ τῶν ὕβρεων καὶ λοιδωριῶν τῶν ἐχθρῶν του, θὰ ἐφάνη εἰς τοὺς ὀλίγους καὶ τρομοκρατημένους μαθητὰς ὅτι εἶχε δύσει διὰ παντὸς ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης καὶ ὅτι ἀπώλετο ἐσαεὶ πᾶσα ἐλπὶς ἐκπληρώσεως τῶν περὶ τοῦ Μεσσίου ἐπαγγελιῶν.

Ἀλλ᾽ ὅταν τριήμερος διέσπασε τὰ δεσμὰ τοῦ τάφου, διεκήρυξε πρὸς τὸν κόσμον σύμπαντα ὅτι ***ὁ Θεὸς βασιλεύει·*** ἂν δὲ καὶ πρὸς καιρὸν τὸ φῶς τοῦ προσώπου Αὐτοῦ ἀποκρύπτεται ἀπὸ τὰ νέφη τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, βεβαίως ὅμως καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἐμφανισθῇ πάλιν, ἵνα τὸ κακὸν μετατρέψῃ εἰς ἀγαθὸν καὶ ἐπαναφέρῃ τὴν ἠθικὴν ἰσορροπίαν εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς σοφῆς καὶ ἁγίας Αὐτοῦ Προνοίας.

2) ***Διὰ τὰ ἄτομα*** ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀκένωτος πηγὴ ***παρηγορίας, θάρρους*** καὶ ***ἐλπίδος,*** ὅτι ἐν τέλει θὰ ἀποκατασταθοῦν τὰ πάντα συμφώνως πρὸς τὸν ὕψιστον καὶ ἀληθῆ προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ***αἰωνίαν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν*** καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς ἀναστὰς ***δὲν ἀποθνήσκει πλέον,*** ἀλλὰ κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, μεσιτεύων ὑπὲρ ἡμῶν καὶ πάλιν ἐρχόμενος μετὰ δόξης ἵνα τελειώσει τὸ ἔργον, ὅπερ ἤρχισεν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἀποβλέποντες λοιπὸν εἰς τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν βαθεῖαν αὐτῆς σημασίαν κατανοοῦντες, ἐὰν ἤμεθα γνήσια τοῦ Χριστοῦ τέκνα καὶ πιστοὶ ὀπαδοί, ἂς ἐγερθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς ταπεινῆς καὶ περιωρισμένης πνευματικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν συνήθως διάγομεν, εἰς πληρεστέραν, ζωηροτέραν καὶ θερμοτέραν πνευματικότητα. Ἂς ἀποστρέψωμεν τὸ πρόσωπον ἡμῶν ἀπὸ τὰ γήϊνα καὶ πρόσκαιρα καὶ ἂς ἀποβλέψωμεν σταθερῶς εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ αἰωνίας ἀληθείας, τὰς ὁποίας μᾶς ἀποκαλύπτει ἡ Πίστις.

Ἂς πραγματοποιήσωμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν ὅτι δὲν εἴμεθα φθαρτὴ ὕλη, προωρισμένη νὰ ἀναπτυχθῇ, νὰ παρακμάσῃ καὶ νὰ ἐκλείψῃ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ἀλλ᾽ ὅτι εἴμεθα ὄντα ***ἀθάνατα,*** τὰ ὁποῖα ἀναμένει πέραν τοῦ τάφου ***ζωή, φῶς, ἐνέργεια*** ἀκοίμητος καὶ ἀκατάβλητος, ***γνῶσις*** ἀπεριόριστος, ***εὐδαιμονία*** τελεία καὶ ἄφατος! Εἴθε μὲ τοιαύτην πίστιν νὰ προσβλέψῃ ἕκαστος ἡμῶν εἰς τὸ μέγα γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως, τὸ ὁποῖον ἑορτάζεται σήμερον καθ᾽ ἅπαντα τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, πρὸς δόξαν τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ ἀναστάντος διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν Κυρίου καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ! Εἰς Αὐτὸν μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔστω πᾶσα τιμή, λατρεία καὶ προσκύνησις ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

(Λόγος κηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἀπριλίου 1911).

ΥΠΟΤΑΓΗ

«Μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ Σὸν γενέσθω».
(Λουκ. κβ'. 42).

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ εἶναι ἡ τελειοτάτη ἔκφρασις ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καθόσον δὲν ἀπέβλεπον μόνον εἰς τὴν τελικὴν Αὐτοῦ θυσίαν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἀλλ' ἐξεδήλουν τὴν ἀπόφασιν, ἥτις ἀπὸ τῆς νεαρᾶς Αὐτοῦ ἡλικίας ἐχαρακτήρισεν ὅλον τὸ ἐπίγειον αὐτοῦ στάδιον — ἀπόφασιν ὁλοψύχου ἀφοσιώσεως εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ.

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας, ἀναζητοῦντες τὰ ἴχνη τοῦ Κυρίου των διὰ νὰ βαδίσουν εἰς αὐτά, ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸ θεῖον θέλημα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναπόσπαστον ἀπ' αὐτῆς ἀνάγκην θυσίας. Ὀδυνηρῶς πολλάκις ἐδιδάχθησαν ὅτι «ἡ ὑποταγὴ εἶναι ἀρετή, τῆς ὁποίας ἡ τελεία καὶ ἔκπαγλος ἄνθησις γίνεται μόνον παρὰ τοὺς πόδας ἑνὸς σταυροῦ», κατὰ τὴν ὡραίαν διατύπωσιν μιᾶς εὐσεβοῦς ψυχῆς. Ἡ ὑποταγὴ ὑπονοεῖ ἐγκαρτέρησιν. Ἀποτελεῖ τὸ θάρρος τῆς Χριστιανικῆς λύπης. Σημαίνει ἱερὰν ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ περιωρισμένον στάδιον, πρὸς τὰς ἐνδεχομένας ταπεινώσεις τῆς πτωχείας, καὶ πρὸς τὴν αὐτοθυσίαν ἥτις δυνατὸν νὰ ἀπαιτηθῇ. Εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποδέχεται ἀγογγύστως τὰς ἀνεξιχνιάστους ἀποφάσεις τῆς Θείας Προνοίας, νὰ ὑποτάσσεται ἄνευ ἐνστάσεως εἰς τὸ Θεῖον θέλημα, νὰ βαδίζῃ ἄνευ μεμψιμοιριῶν ἐν τῇ ὁδῷ, τὴν ὁποίαν ὑποδεικνύει ὁ Θεῖος δάκτυλος. Σημαίνει τὸ νὰ βλέπῃ ἀπραγματοποιήτους τὰς ποθητάς του φιλοδοξίας καὶ τὰς μᾶλλον ἀγαπητάς του ὀνειροπολήσεις, καὶ τὰς ὑψίστας του ἐλπίδας ἐνταφιαζομένας ὑπὸ τὴν τέφραν, νὰ λέγῃ δὲ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ὑπερτάτης ἀποφάσεως: «Οὐχὶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ Σὸν γενέσθω!»

Ἡ παθητικὴ ὄψις τῆς ὑποταγῆς ἐτονίσθη ἐντατικώτερον κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους εἰς βάρος τῆς ἐνεργητικῆς ὄψεως τῆς ἀρετῆς ταύτης. Ἐθεωρεῖτο ἀπόδειξις ὑπερόχου εὐσεβείας ἡ τελεία ἐγκαρτέρησις εἰς πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συμβῇ. Αἱ νόσοι, οἱ λοιμοὶ καὶ αἱ ἄλλαι θεομηνίαι — ὅλα ἐν γένει τὰ κακὰ τοῦ βίου — ἐθεωροῦντο ὡς ἀναπόφευκτα, ὡς μέρος τοῦ Θείου σχεδίου. Καὶ αὐταὶ αἱ προσπάθειαι τῆς ἐπιστήμης πρὸς ἀποσόβησιν ἐπιδημιῶν ἀπεκρούοντο ὑπὸ τῶν κατοίκων χωρίων τινῶν, ὡς ἀντιβαίνοντα πρὸς τὸ Θεῖον θέλημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάσσεται. Ἀλλ' ὑπὸ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ἐπιρρίπτει ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἡ διδασκαλία τῆς πατρότητος τοῦ Θεοῦ, ἡ τοιαύτη στάσις φωρᾶται ὄχι μόνον ἐσφαλμένη, ἀλλὰ καὶ αὐτόχρημα ἔλλειψις θρησκευτικοῦ καθήκοντος.

Διότι ὑπάρχει ὑποταγὴ ἐνεργός, ἐμφανιζομένη εἰς ὑπακοὴν ἔμπρακτον. Ὑπάρχει ἐγκαρτέρησις ἐκδηλουμένη ὡς θέλησις ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, παραδεδομένη εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ συνεργὸς τούτου εἰς μίαν σταθερὰν προσπάθειάν, ὅπως πραγματοποιηθῇ νέα κατάστασις τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων συμφωνοτέρα πρὸς τὸ διὰ τὸν ἄνθρωπον ταχθὲν Θεῖον Ἰδεῶδες.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην, τὸ καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι τὸ νὰ ὑφίσταται ἐν ἀδρανείᾳ τὰ κακῶς ἔχοντα, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐπανορθώνῃ. Δὲν καλεῖται νὰ ἀνέχεται τὰς ἀδικίας ἀλλὰ νὰ τὰς καταργῇ. Τὰς νόσους τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς νὰ τὰς θεραπεύῃ καὶ νὰ τὰς προλαμβάνῃ. Τὰς θεομηνίας, ἐπιδημίας καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸν πόλεμον νὰ μὴ θεωρῇ ὡς ἀναπόφευκτα κακά, ἀλλὰ νὰ φροντίζῃ ὅπως τὰς καταστήσῃ ἀδυνάτους.

Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπέκυψε πρὸ τοῦ Θείου θελήματος ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ καὶ ἐκρεμάσθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ — ὅπως νικήσῃ τὸ κακὸν καὶ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἵδρυσιν τῆς Βασιλείας Του ἐπὶ τῆς γῆς.

Παρ᾽ ὅλα ταῦτα, ἀπομένει πάντοτε θέσις διὰ τὴν ἐγκαρτέρησιν εἰς τὰ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ἀπομένουν δυσβάστακτα φορτία, λύπη καρδιοβόρος, τὰς ὁποίας πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑποφέρῃ καρτερικῶς. Ὑπάρχουν ἀνεξιχνίαστοι ἀποφάσεις τῆς θείας Προνοίας, προβλήματα σκοτεινά, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσῃ. Εἰς τοῦτο δὲ ἀκριβῶς εὑρίσκομεν τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαφορὰν — εἰς τὸ πνεῦμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐμπνέεται ἡ καρτερία αὐτῶν πρὸ τῶν δοκιμασιῶν τοῦ βίου. Ὁ Στωϊκὸς βαδίζει ἀπτόητος, μὲ ὑπερήφανον ἀπάθειαν, ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς Τύχης. «Ἐὰν ταῦτα ἦναι ἀναγκαῖα» — λέγει — «ἂς τὰ δεχθῶ ὡς ἀνάγκην». Ἀλλ᾽ ὁ Χριστιανός, ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν ἔχῃ τὸ σθένος νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐγκαρτερήσεως, ἥτις μεταβάλλεται εἰς δοξολογίαν, δέχεται τὰς δοκιμασίας, πεποιθὼς ὅτι κατὰ τρόπους κεκρυμμένους ἀπὸ τὴν ἀντίληψίν του, αὗται εἶναι συντελεστικαὶ πρὸς τὸ ὕψιστον ἀγαθόν.

(Ἐκ τῆς «Κυριακῆς κατ᾽ Οἶκον»).

Ἡ εὐκαιρία δὲν περιμένει. — Ὑπάρχουν συνθῆκαι τῆς ζωῆς σταθεραὶ καὶ ἀμετάβλητοι, ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων. Ὁ θέλων νὰ ἐπωφεληθῇ αὐτῶν πρέπει νὰ τεθῇ εἰς κίνησιν. Τοὺς ὀκνηροὺς καὶ ἀδιαφόρους δὲν περιμένουν αἱ εὐκαιρίαι αὗται. Παράδειγμα αἱ φυσικαὶ συνθῆκαι τῆς σπορᾶς καὶ τοῦ θερισμοῦ· — ὅταν ἐπωφελῆται αὐτῶν ἐν καιρῷ ὁ γεωργός, δρέπει τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του κατὰ τὸν θερισμόν, ἐὰν δὲ τὰς ἀμελήσῃ, δὲν ἔχει νὰ ἐλπίσῃ ἀπολαυήν. Ἡ νεότης εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς σπορᾶς. Ἐὰν κατασπαταλισθῇ, θεραπεία δὲν ὑπάρχει. Παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεὶ ἡ εὐκαιρία. Ὁ χρόνος μὲ τὰς πολυτίμους του εὐκαιρίας προχωρεῖ σταθερῶς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμένον ὅρον του, ἀφίνων ὀπίσω του τὸν κατασπαταλήσαντα τὴν ζωήν, τὸν ἀμελήσαντα τὰς εὐκαιρίας αὐτῆς. Τὸ ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπράξαμεν, αἱ ὧραι τὰς ὁποίας δὲν ἐξωδεύσαμεν ὡς ἔπρεπε, παρῆλθον διὰ παντός, εἶναι πέραν τῶν προσπαθειῶν μας, δὲν φθάνουν αὐτὰς οὔτε αἱ προσευχαί μας. Τὰς εὐκαιρίας τοῦ βίου δυνάμεθα νὰ καταστήσωμεν κτῆμά μας, ἀλλὰ μόνον ἐὰν ἐγκαίρως ἐπωφεληθῶμεν αὐτῶν· Τὰ σταθερὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς εὑρίσκονται εἰς τὴν διάθεσίν μας, ἀλλὰ μόνον ἐφ᾽ ὅσον προσαρμόζωμεν τὰς ἐνεργείας μας εἰς τὸν αἰώνιον νόμον τοῦ Θεοῦ. Μόνον τότε δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ δῶρα ταῦτα τοῦ Θεοῦ.

Ο ΜΕΤΑΝΟΩΝ ΛΗΣΤΗΣ

Τρεῖς σταυροὶ ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ. Ἐπὶ τούτων τρεῖς κατάδικοι διέρχονται τὸ παρατεταμένον μαρτύριον τοῦ σταυρικοῦ θανάτου. Οἱ δύο εἶναι κακοῦργοι, δικαίως ἐκτίοντες τὰ ἀνομήματα ζωῆς ληστρικῆς. Ὁ τρίτος, ὁ μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων κρεμάμενος, ἀθῷος, ἄσπιλος καὶ ἀναμάρτητος, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀδίκως καὶ παρανόμως τιμωρεῖται ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου. Ἐκ τοῦ στόματος τῶν δύο πρώτων ἀκούονται ἀραί, λοιδωρίαι, βλασφημίαι. Ἐκ τῶν ἁγίων χειλέων τοῦ Σωτῆρος ἐξέρχονται λόγοι ἱκεσίας ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν του, τῶν σταυρωτῶν του: «***Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι***». Προηγουμένως ἐξῆλθον λόγοι ἀπείρου στοργῆς πρὸς τὴν Μητέρα Αὐτοῦ καὶ τὸν ἀγαπητὸν μαθητήν: «***Ἰδού, ὁ Υἱός σου!***» ... «***Ἰδού, ἡ Μήτηρ σου!***» Καὶ ἄλλους λόγους ἐπρόφεραν τὰ ἱερὰ χείλη, ἐκφράζοντα τὴν βαθεῖαν ἀδημονίαν τῆς ψυχῆς του, τὴν σωματικὴν ἐξάντλησιν καὶ τὸ σωτήριον τέλος τῆς φρικτῆς δοκιμασίας. Ἀλλ' ἡ ἀπασχολοῦσα ἡμᾶς ρῆσις εἶναι ἡ πρὸς τὸν μετανοοῦντα ληστὴν ἀπευθυνθεῖσα: «***Ἀμήν, λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ***».

Ἀνθρωπίνως ἐξεταζομένη ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπευθυνθεῖσα παράκλησις τοῦ ληστοῦ: «***Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου***», φαίνεται ἀνεξήγητος. Πῶς ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ βλάσφημος μετεβλήθη εἰς ταπεινὸν ἱκέτην, εἰς πιστεύοντα εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, οὐχὶ ὅπως τὸν σώσῃ ἐκ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου, ἀλλ' ὅπως τὸν ἐνθυμηθῇ ἐν τῇ μετὰ θάνατον ζωῇ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπίστευε γενικῶς ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός; Πῶς ὡς δι' ἀστραπῆς ἐφωτίσθη ἡ διάνοια τοῦ ἐσκληρημένου κακούργου, ὥστε νὰ ἴδῃ ἑαυτὸν ὅπως πράγματι ἦτο, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ κατανοήσῃ τὴν ἰδίαν του ποταπότητα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ διακρίνῃ οὐ μόνον τὴν ἐλεήμονα καρδίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ***θεότητα*** Αὐτοῦ, καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι Αὐτὸς ἠδύνατο νὰ σώσῃ καὶ τὸν ἔσχατον τῶν ἁμαρτωλῶν; Βεβαίως ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπικαλεσθῶμεν εἰς ἐξήγησιν τοῦ θαύματος τούτου τῆς αἰφνιδίας μεταστροφῆς τὴν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιγραφήν, ἥτις εἰς τρεῖς γλώσσας ἐμαρτύρει πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ὅτι ἦτο ***Βασιλεύς***. Δὲν ἀποκλείεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἄλλοτε ὁ ληστὴς εἶχε λάβει γνῶσιν τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀδιαφιλονείκητος ἀλήθεια, ἡ μεγάλη ἀλήθεια τῆς ***Χριστιανικῆς ἀναγεννήσεως***, εἶναι ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἀνεξαρτήτως πάσης ἀνθρωπίνης προσπαθείας, ἐπέλαμψεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐκείνου καὶ τὸν προσείλκυσεν εἰς τὸν Σωτῆρα.

Τοῦτο τονίζει καὶ ὁ Χρυσόστομος: «Τί γὰρ ἔπραξεν ὁ ληστής; Ἐνήστευσεν; Ἐδάκρυσεν; Περιεσχίσατο; Μετάνοιαν ἐπεδείξατο ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ; Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ μετὰ τὴν ἀπόφασιν σωτηρίας ἔτυχεν. Ὅρα τάχος. Ἀπὸ σταυροῦ εἰς οὐρανόν. Ἀπὸ καταδίκης εἰς σωτηρίαν.... Ὁ ληστὴς μὴ προφήτου ἀκούσας, μὴ θαύματα ἰδών, ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσηλωμένον ἰδών, οὐ προσέσχε τῇ ἀτιμίᾳ, οὐκ εἶδε τὴν ἀδοξίαν, ἀλλ' εἰς τὴν θεότητα αὐτὴν ἰδών, «***Μνήσθητί μου***», φησίν, «***ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου***». Τί βασιλέως ἄξιον εἶδε; Ἐσταυρω-

μένον, ἄνθρωπον ραπιζόμενον. Ταῦτα οὖν βασιλέως ἄξια; Ἀλλ' ὥσπερ οὗτος εἶδεν εἰς τὴν θεότητα, οὕτως ὁ Θεὸς εἶδεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λῃστοῦ καὶ φησίν: «*Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ*».

Ἡ βραχεῖα σκιαγραφία τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς τοῦ λῃστοῦ διὰ πίστεως εἰς τὸν Χριστόν, καλῶς ὠνομάσθη «*Εὐαγγέλιον ἐν Εὐαγγελίῳ*», καθόσον δεικνύει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν ***θρίαμβον τῆς πίστεως***, ἀφ' ἑτέρου δὲ ***τὸν θρίαμβον τῆς σωτηρίου Ἀγάπης***. Μᾶς φέρει εἰς τὴν κεντρικὴν πηγὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς τὸ μέγα καὶ ἀνεξιχνίαστον, ἀλλὰ πραγματικὸν γεγονὸς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας —***τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ***. Ἀποτελεῖ σάλπισμα, φωνὴν προσκλήσεως πρὸς πάντα ἄνθρωπον, πρὸς ἕκαστον Χριστιανὸν ἀτομικῶς. Προκαλεῖ τὴν σοβαρωτάτην ἡμῶν σκέψιν, τὴν ὑπερτάτην ἀπόφασιν, ὅπως καὶ ἡμεῖς εὑρεθῶμεν ἔχοντες τὴν δικαιοσύνην, οὐχὶ τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνης ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἀνοίξας τὰς πύλας τοῦ παραδείσου πρὸς τὸν λῃστήν, ὁ Χριστός διήνοιξε τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν εἴσοδον εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Οὐδεὶς θὰ ἀπορριφθῇ, ὅστις προσέρχεται ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει ἵνα ζητήσῃ τὸ ἔλεός Του καὶ καταταχθῇ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, ἐφ' ὅσον χαρίζῃ εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς ζωὴν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ ἔχομεν τὴν κλίμακα, ἥτις συνδέει τὴν γῆν πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κοιλάδι τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου δὲν θέλομεν φοβηθῆ· διότι ὁ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἀποθανὼν διῆλθε διὰ τοῦ τάφου καὶ ζῇ αἰωνίως ἐν δόξῃ, μεσιτεύων ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Πατέρα.

ΑΓΙΑΣΜΟΣ

Ὑπάρχει «συνταγὴ» ἁγιασμοῦ; Τρόπος δηλαδὴ ὡρισμένος, κατὰ τὸν ὁποῖον δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ριζικὴν ἐκείνην μεταβολὴν τοῦ χαρακτῆρος, τὸν πλήρη προσανατολισμὸν τοῦ βίου, τὸν ὁποῖον ὀνομάζομεν «ἁγιασμόν»; Ἀναμφιβόλως ὑπάρχει. Τί; Νὰ ἦναι γνωστοὶ οἱ ὅροι, ὑπὸ τοὺς ὁποίους παράγεται ὡρισμένος ἀριθμὸς ***βόλτ*** ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τὸ δὲ ὑπέρτατον πείραμα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως νὰ μένῃ ἐξηρτημένον ἀπὸ τὴν Τύχην; Νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ σῖτος ἀναπτύσσεται καθ' ὡρισμένας συνθήκας, ὁ δὲ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου διαμορφοῦται ἀναλόγως τῶν στιγμιαίων του διαθέσεων; Ἐὰν δὲν ἦναι δυνατὸν νὰ ὑπολογισθῇ μετὰ θετικότητος, ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς θρησκείας θὰ ἐπιτελέσουν τὸ ἔργον των ἐν τῇ ψυχῇ, τότε ἡ θρησκεία ἡμῶν εἶναι ματαία. Ἐὰν δὲν δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν εἰς λέξεις ἁπλᾶς τὸν νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνεργοῦν αἱ δυνάμεις αὗται, τότε ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι παγκόσμιος θρησκεία ἀλλὰ παγκόσμιον αἴνιγμα.

Ποῦ λοιπὸν πρέπει νὰ ζητήσῃ κανεὶς τὸν ***τύπον***, ἢ κατὰ τὴν συνήθη ἔκφρασιν τὴν «***συνταγήν***», κατὰ τὴν ὁποίαν πραγματοποιεῖται τὸ ποθούμενον τοῦτο

ἀποτέλεσμα; Τοὺς τύπους πάσης ἄλλης ἐπιστήμης ζητοῦμεν εἰς τὰ ἐγχειρίδια τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης. Ἂν ἀνατρέξωμεν λοιπὸν εἰς τὸ ἐγχειρίδιον τῆς θρησκείας, εὑρίσκομεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ τὸν τύπον, ὅστις ἐφαρμοζόμενος θὰ παραγάγῃ τέλειον ἡγιασμένον χαρακτῆρα. Διετυπώθη ἐν εἴδει κανόνος ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰς τὴν πρὸς τοὺς Κορινθίους Χριστιανοὺς δευτέραν του ἐπιστολὴν (κεφ. γ´ 18). Οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι Χριστιανοί, ζῶντες ἐν μέσῳ πόλεως, τῆς ὁποίας ἡ διαφθορὰ καὶ ἀκολασία τὴν εἶχον καταστήσει παροιμιώδη, ἐπόθουν νὰ ζήσουν τὴν ἀνωτέραν, τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν. Καὶ ὁ Παῦλος τοῖς ὑποδεικνύει πῶς δύνανται νὰ μορφώσωσι Χριστιανικὸν χαρακτῆρα: **«Ἡμεῖς δὲ πάντες, μὲ ἀνακεκαλυμμένον πρόσωπον βλέποντες ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, μεταμορφούμεθα εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, ὡς ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου».**

Παρατηρήσατε τὴν ἀντίθεσιν τῆς παθητικῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος «μεταμορφούμεθα», πρὸς τὰς ἀνθρωπίνας προσπαθείας, ὅπως ἀναμορφώσουν οἱ ἴδιοι ἐξ ἰδίων των τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν βίον των. Ὄχι μόνον εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τονίζεται ἡ ἔξωθεν προέλευσις τῆς μεταμορφωτικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὅλην τὴν Νέαν Διαθήκην, παντοῦ ὅπου πρόκειται περὶ ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνακαινίσεως, τὸ ρῆμα ἔχει παθητικὴν ἔννοιαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ φυσικὰ φαινόμενα τῆς ζώσης ὕλης, ἡ ἐνεργοῦσα τὰς μεταμορφώσεις δύναμις δὲν ἔγκειται ἐν αὐτῇ τῇ ὕλῃ, ἀλλὰ προέρχεται ἔξωθεν. Τοῦτο καὶ ἐμφαίνει ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «γεννᾶσθαι», τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ὁ Χριστὸς ὅπως χαρακτηρίσῃ τὴν ριζικὴν μεταμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Μεταχειρίζεται τὴν φράσιν **«Πρέπει νὰ γεννηθῆτε»**. Ἀλλὰ γεννᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του;.... Καὶ ὁ Παῦλος λέγων, «Μὴ συσχηματίζεσθε (συμμορφοῦσθε) τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ **μεταμορφοῦσθε** τῇ ἀνακαινίσει τοῦ νοὸς ὑμῶν» (Ρωμ. ιβ´. 2), ὑποδεικνύει σαφῶς ὅτι ἔξωθεν προέρχεται ἡ ἀνακαινίζουσα τὸν ἄνθρωπον δύναμις. Ἡ ἀδιόρατος καὶ μυστηριώδης ἐκείνη ἐπίδρασις δύναται νὰ προσομοιωθῇ πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐξωτερικῆς θερμοκρασίας ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ὑδραργύρου τοῦ θερμομέτρου· Τὸ ψύχος καὶ ἡ θερμότης, ἀμφότερα ἐξωτερικά, ἐπιδροῦν ἀσφαλῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ὑδραγύρου, ἥτις ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται εὐπειθῶς, ὑπείκουσα εἰς ταῦτα. Ἀλλὰ τοῦτο πράττει ὁ ὑδράργυρος διότι εἶναι εὐαίσθητος, ἐπιδεκτικὸς πρὸς τὸ ψῦχος καὶ τὴν θερμότητα. Καὶ ὁμοίως ἡ ψυχή, διὰ νὰ ὑποστῇ τὴν μεταμορφωτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρέπει νὰ δέχηται **μὲ ἀνακεκαλυμμένον πρόσωπον** τὴν ἀντανάκλασιν τῆς δόξης τοῦ Κυρίου, **νὰ προσανατολίζεται διαρκῶς πρὸς τὸν Χριστόν,** ὅπως ἡ θεία ἐπίδρασις — ὄχι ἡ ἰδία αὐτῆς θέλησις καὶ δύναμις — μεταβάλῃ ταύτην εἰς τὴν εἰκόνα Ἐκείνου.

Διότι τὸ μέγα καὶ ριζικὸν ἐλάττωμα ὅλων τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Χριστιανοὶ ἀγωνίζονται ὅπως φθάσουν εἰς τὴν τελείαν ἀνακαίνισιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ζωῆς, ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ζητοῦν νὰ δημιουργήσουν οἱ ἴδιοι τὴν νέαν κατάστασιν, ἐνῷ ἡ δύναμις, ἥτις μεταμορφώνει τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ζωήν, προέρχεται ἐξ ἀνωτέρας πηγῆς, καὶ δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν παρά-

δειγμα ἐκ τῶν φυσικῶν νόμων καθιστᾷ τοῦτο σαφέστερον. Ὁ πρῶτος νόμος τῆς Κινήσεως καθορίζει, ὅτι «πᾶν σῶμα παραμένει εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται, (ἀκίνητον ἢ κινούμενον κατ᾽ εὐθεῖαν γραμμὴν) ἐκτὸς ἂν ἐξωτερικαὶ δυνάμεις τὸ ἐξαναγκάσωσι νὰ μεταβάλῃ κατάστασιν ἢ διεύθυνσιν». Ἀλλ᾽ ὁ νόμος οὗτος εἶναι καὶ ὁ πρῶτος νόμος τῆς Χριστιανικῆς ἀνακαινίσεως: ***Ὁ χαρακτὴρ παντὸς ἀνθρώπου μένει ὁ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἦτο, ὁ ἄνθρωπος ἀκολουθεῖ τὴν ἀρχικήν του πορείαν, ἐφ᾽ ὅσον δύναμις ἀνωτέρα δὲν τὸν ἐξαναγκάσῃ νὰ ἀλλάξῃ κατάστασιν καὶ πορείαν.*** Τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ τὴν ἀποτυχίαν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι φαντάζονται ὅτι δύνανται διὰ τῶν ἰδίων των προσπαθειῶν νὰ μεταμορφώσουν τὸν χαρακτῆρά των καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ἀνωτέραν ὁδόν. Ἀποτυγχάνουν διότι δὲν προσανατολίζονται πρὸς τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν, θεωροῦντες ὡς ἐν κατόπτρῳ, θὰ ἠδύναντο νὰ ἀντικατοπτρίσουν καὶ οὕτω νὰ ἀπεικονίζουν καὶ αὐτοί. Ἀποτυγχάνουν διότι ζητοῦν οἱ ἴδιοι νὰ διαπλάσουν τὸν χαρακτῆρά των εἰς τὸν τέλειον τύπον τῆς ἁγιωσύνης. Εἶναι ὡς νὰ ἤθελεν ἡ ἄργιλλος νὰ διαπλασθῇ ἀφ᾽ ἑαυτῆς εἰς ἔργον τέχνης, χωρὶς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ κεραμέως!

Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ μεταμορφωτικὴ δύναμις; Ὁ Παῦλος εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον τὴν ὀνομάζει «δόξαν τοῦ Κυρίου». Ἀλλὰ ποία τις εἶναι ἡ δόξα αὕτη, καὶ πῶς ὁ ἄνθρωπος μεταμορφοῦται ὑπ᾽ αὐτῆς; Ἡ λέξις «δόξα» ἔχει πολλὰς ἐννοίας, ὅταν δὲ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν θρησκείαν, σημαίνει προσὸν ἠθικὸν ἢ πνευματικόν. Ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ***ἔνδοξον χαρακτῆρα τοῦ Θεοῦ,*** ὡς μαρτυροῦν ἀναρίθμητα χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὸ «δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς» (Ἰωάν. α΄. 14) «τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πατρὸς» (Ἑβρ. α΄.), τὸν ὁποῖον ὁ Υἱὸς «ἐξηγήσατο» ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς πλεῖστα χωρία τῆς Π. Διαθήκης ἀντὶ τῆς λέξεως «δόξα» εὑρίσκομεν τὴν λέξιν «ὄνομα»· ὁ Θεὸς ἐφανέρωσε τὸ Ὄνομα Αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, δηλαδὴ τὴν δόξαν αὐτοῦ. Τὸν ἔνδοξόν του χαρακτῆρα ἔκαμε γνωστὸν εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ Χριστοῦ. «Σύ, Κύριε, εἶσαι Θεὸς ***οἰκτίρμων*** καὶ ***ἐλεήμων, μακρόθυμος*** καὶ ***πολυέλεος*** καὶ ***ἀληθινὸς***» (Ψαλμ. πϛ΄ 15). Ἡ «δόξα» ἑπομένως δὲν εἶναι ἀφῃρημένη ἰδέα, ἀλλ᾽ ἀνταποκρίνεται πρὸς πραγματικὰς ἰδιότητας, πρὸς ὑπερόχους ἀρετάς, τὰς ὁποίας ἐὰν ἤμεθα Χριστιανοὶ ὀφείλομεν νὰ ἀναπαραστῶμεν ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν, ἄλλως πῶς θὰ ἔλεγεν ὁ Παῦλος ὅτι ***«βλέποντες τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου μεταμορφούμεθα εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα;»*** Τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖ ***νὰ ἔχωμεν διαρκῶς ἐστραμμένην τὴν ψυχήν μας*** πρὸς τὴν δόξαν ἐκείνην καί, ***ὡς κάτοπτρα, νὰ ἀντανακλῶμεν αὐτήν.*** Νὰ ἀποδίδωμεν ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ἵνα βαθμηδὸν καὶ κατ᾽ ὀλίγον μεταμορφωθῶμεν «ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν» ἤτοι ἀπὸ χαρακτῆρος ἀτελοῦς εἰς χαρακτῆρα τελειότερον, ἕως ὅτου καταντήσωμεν εἰς τὸ τέλειον. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τοῦ ἁγιασμοῦ ἐκφράζεται εἰς μίαν πρότασιν: «Ἀντικατοπτρίζετε τὸν χαρακτῆρα τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ γίνετε ὁμοιότεροι πρὸς Αὐτόν».

Ὅλοι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα καθρέπται καὶ πᾶσα ἐπικοινωνία ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον εἶναι κατοπτρισμός. Παράδειγμα: Ταξειδεύω σιδηροδρομικῶς. Εἰς τὸ αὐτὸ διαμέρισμα συνταξειδεύει καὶ ἄλλος τις. Συνάπτομεν ὁμιλίαν. Ἐκ τοῦ χρω-

ματισμοῦ τῆς προφορᾶς τῆς πρώτης λέξεώς του ἀντιλαμβάνομαι ὅτι εἶναι Ἄγγλος, ὄχι ἀλλοδαπός, καὶ ὅτι ἰδιαιτέρα του πατρὶς εἶναι ἡ κομητεία τῆς Ὑόρκης. Ἀσυναισθήτως μοῦ ἐφανέρωσε τὴν πατρίδα του, τὸ γένος του καὶ τὸ στενώτερον περιβάλλον του. Αἱ ἀκόλουθοι φράσεις του φανερώνουν ὅτι εἶναι πολιτευόμενος, ὁ δὲ ἐλαφρὸς χρωματισμὸς τοῦ τόνου τῆς φωνῆς του, ὅταν ἀναφέρει τὸ ἡμερήσιον φύλλον, τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου, μοῦ φανερώνει καὶ τὸ κόμμα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει. Ἡ περαιτέρω συνομιλία μοῦ ἀποκαλύπτει ὁλόκληρον κόσμον ἀτομικῆς πείρας τοῦ ἀνδρός, ἀποτέλεσμα ὅλων τῶν ἐπιρροῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ βίου του. Ἐνῷ δὲ ἐγὼ ψυχολογῶ τὸν συνταξειδιώτην μου, καὶ αὐτὸς με ψυχολογεῖ ὁμοίως. Ἕως οὗ δὲ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ ταξειδίου θὰ ἤμεθα καὶ οἱ δυο εἰς θέσιν νὰ συγγράψωμεν τὸ ἥμισυ τῆς βιογραφίας ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Εἴτε τὸ θέλομεν, εἴτε μή, ἡ ζωή μας διεξάγεται εἰς τὸ φανερόν. Ζῶμεν εἰς ὑαλίνας οἰκίας. Ὁ νοῦς, ἡ μνήμη, ἡ ψυχὴ εἶναι μία ἀπέραντος αἴθουσα, τῆς ὁποίας οἱ τοῖχοι εἶναι καθρέπται ἀντανακλῶντες καὶ ἀπεικονίζοντες πάντα· τὰ ἔξω συμβαίνοντα. Οὕτω δὲ θαυμασίως ἐφωδιασμένη καὶ διερρυθμισμένη ἡ ψυχὴ τοῦ θνητοῦ ἀνθρώπου εὑρίσκεται εἰς θέσιν νὰ ἀπεικονίζῃ καὶ τὸ ἴνδαλμα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κυρίου. Ὄχι μόνον δὲ νὰ ἀντανακλᾷ στιγμιαίως καὶ εὐθὺς νὰ ἐξαλείφῃ τὰς ἐντυπώσεις ἀλλὰ νὰ τὰς διακρατῇ, νὰ τὰς ἀποθηκεύῃ ἀνεξαλείπτους, ὡς στοιχεῖα ἀναφαίρετα πλέον τοῦ χαρακτῆρός του. Πῶς συγκρατεῖ καὶ ἀφομοιοῖ τὰς ἔξωθεν ἐπιρροάς; Ἀγνοοῦμεν. Εἶναι θαῦμα ἀνεξήγητον πῶς αἱ ἐντυπώσεις μετεβλήθησαν εἰς οὐσιῶδες μέρος τοῦ χαρακτῆρος, πῶς αἱ ποικίλαι ἐξωτερικαὶ ἐπιρροαὶ ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ χαρακτήρων, βιβλίων καὶ ἄλλων πραγμάτων, ἀποτελοῦν ἀναγκαστικῶς πλέον καί ἀναποφεύκτως, μέρος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπὶ τοῦ νόμου τῆς Ἀφομοιώσεως στηρίζεται ἡ ἀλήθεια, ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι καθρέπτης, ἀλλὰ καθρέπτης, ὁ ὁποῖος κρατεῖ καὶ μεταποιεῖ εἰς τὴν ἰδίαν του οὐσίαν πᾶν ὅ,τι ἀντανακλᾷ. Πᾶν ὅ,τι εἶδε, ᾐσθάνθη, ἐπίστευσεν, ἀποτελεῖ ἤδη ἀδιάσπαστον μέρος τῆς ὑπάρξεώς του. Ἡ ψυχή του εἶναι τοιαύτη, ὁποίαν τὴν κατέστησαν ὅλα ταῦτα, — τὰ συμβάντα, αἱ ἐπιρροαὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν βιβλίων· αὐτὰ διέπλασαν τὸν χαρακτῆρά του, αὐτὰ τὸν κατέστησαν ὡραῖον ἢ τὸν παρεμόρφωσαν. Πᾶν δὲ ὅ,τι ἀφομοιωθῇ εἰς τὴν ψυχὴν ἀντανακλᾶται πάλιν ἐκεῖθεν ὡς ***χαρακτήρ.***

Ἐπὶ τοῦ καταπληκτικοῦ, ἀλλ' εὐαποδείκτου τούτων φυσιολογικοῦ γεγονότος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος οἰκοδομεῖ τὸ δόγμα τοῦ ***ἁγιασμοῦ***. Κατανοεῖ ὅτι ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἓν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον βαθμηδὸν συναρμολογεῖται εἴτε ἐπὶ τὸ καλλίτερον, εἴτε ἐπὶ τὸ χειρότερον ἀναλόγως τῶν ὅσα ἀπεικονίζονται εἰς τὴν ψυχήν. Ἓν βῆμα ἀκόμη καὶ βλέπομεν ἀποκαλυπτόμενον ἐνώπιόν μας, κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, ὁλόκληρον τὸ κεντρικὸν δόγμα τῆς θρησκείας.

(ἀκολουθεῖ) ***(Ἐκ τῶν τοῦ Ἐρρίκου Δρῶμμονδ)***

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ
ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

[Συνέχεια]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ὁ Σαῦλος εἰς Ἀντιόχειαν.

Ὁ Λουκᾶς μετὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς φυγαδεύσεως τοῦ Σαύλου ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ τῆς ἀποστολῆς του εἰς Ταρσόν, εὐθὺς συνεχίζει: «Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ᾿ ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας ***εἶχον εἰρήνην,*** οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπληθύνοντο» (Πράξ. θ΄. 31). Τὸ γεγονὸς τῆς καταπαύσεως τοῦ διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων εἶναι ἀξιοσημείωτον. Τὰ συνοπτικὰ ὅμως Ἀποστολικὰ χρονικὰ δὲν μᾶν δίδουν καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ γεγονότος τούτου. Δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ διωγμὸς κατέπαυσεν ἁπλῶς καὶ μόνον, διότι ὁ φλογερώτατος τῶν ὑποκινητῶν αὐτοῦ εἶχε γίνει Χριστιανός· ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐξηκολούθει νὰ ὑπάρχῃ μέγα καὶ συμπαγὲς τὸ κέντρον τῶν ζηλωτῶν τῆς πατρῴας θρησκείας, τῶν ὁποίων ὁ φανατισμὸς βεβαίως παρέμεινεν ἀμείωτος, ἀφοῦ καὶ αὐτὸν τὸν Σαῦλον ἐζήτουν τότε, καὶ πάλιν ἐζήτουν βραδύτερον, νὰ θανατώσωσιν. Ἄρα πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν κατάπαυσιν τοῦ διωγμοῦ εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τῶν Ἰουδαίων μὲ ἄλλα σπουδαιότερα γεγονότα. Τὰ δὲ γεγονότα ταῦτα ἀναμφιβόλως συνδέονται μὲ τὴν ἐχθρικὴν στάσιν τοῦ θηριώδους αὐτοκράτορος Καλιγούλα ἀπέναντι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους καὶ ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Παλαιστίνῃ. Ὡς γνωστόν, ὁ ἀνισόρροπος οὗτος μονάρχης, καταληφθεὶς ὑπὸ τῆς μονομανίας τοῦ νὰ θεοποιῆται καὶ νὰ λατρεύηται ὡς θεὸς καθ᾿ ἅπαν τὸ ἀπέραντον κράτος, του, διέταξε τὸν διοικητὴν τῆς Συρίας Πετρώνιον νὰ κατασκευάσῃ καὶ νὰ στήσῃ ἐντὸς τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ χρυσοῦν ὑπερμέγεθες ἄγαλμα παριστῶν αὐτὸν (τὸν Καλιγούλαν) ὡς Δία. Ἡ εἴδησις τῆς διαταγῆς ταύτης ἀνεστάτωσεν ὁλόκληρον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος. Ἐκ τῆς μεγάλης Ἰουδαϊκῆς παροικίας Ἀλεξανδρείας ἀπεστάλη εἰδικὴ πρεσβεία εἰς Ρώμην, μὲ τὸν διάσημον Φίλωνα ἐπὶ κεφαλῆς· αὕτη ὅμως ἐπανῆλθεν ἄπρακτος. Ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Παλαιστίνης ὁ λαός, ἐγκαταλείπων τὰ ἔργα του, συνέρρευσε κατὰ χιλιάδας εἰς Καισάρειαν καὶ διὰ ζωηροτάτων ἐκδηλώσεων φρίκης καὶ ἀπογνώσεως διεμαρτυρήθη πρὸς τὸν Πετρώνιον κατὰ τῆς ἱεροσύλου ταύτης προθέσεως τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Πετρώνιος, ἀνὴρ δίκαιος καὶ σώφρων, βλέπων τὴν ἐξέγερσιν ταύτην, ἔγραψε πρὸς τὸν Καλιγούλαν, εἰσηγούμενος τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ σχεδίου. Ὁ δὲ στενὸς φίλος τοῦ Καλιγούλα Ἰουδαῖος βασιλεὺς Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Α΄., εὑρισκόμενος τότε ἐν Ρώμῃ, κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν αὐτοκράτορα μόνον πρὸς καιρὸν νὰ ἀναβάλῃ τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀγάλματος. Ἀλλὰ μετ᾿ ὀλίγον ὁ Καλιγούλας, ἐξερεθιζόμενος ἐξ εἰσηγήσεων ἐχθρικῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπα-

νῆλθεν εἰς τὴν προτέραν του ἀπόφασιν καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι, παραλαμβάνων ἐκ Ρώμης κολοσσιαῖον ὀρειχάλκινον ἄγαλμα ἑαυτοῦ, θὰ μετέβαινεν αὐτοπροσώπως εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα τὸ στήσῃ εἰς τὸ ἱερὸν καὶ δεχθῇ ἐκεῖ τὴν προσκύνησιν τῶν Ἰουδαίων.

Εὐτυχῶς ὁ Καλιγούλας ἐδολοφονήθη πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιον τοῦτο, καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἑνὸς μονάρχου αἱμοβόρου καὶ ἡμιπαράφρονος. Ἀλλ' ἡ ἀγωνία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους εἶχε παραταθῇ ἐπὶ ὁλόκληρον ἔτος καὶ ἀκριβῶς τὸ ἔτος τοῦτο (40 μ. Χ.) συμπίπτει μὲ τὴν «εἰρήνην», ἧς κατὰ τὸν Λουκᾶν ἀπήλαυσεν ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐν Παλαιστίνῃ (¹).

Πρὸς τὴν περίοδον ταύτην τῆς εἰρήνης συνέπεσε καὶ ἕτερον σπουδαῖον γεγονὸς διὰ τὴν ἀρτιγέννητον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν — ***ἡ εἴσοδος εἰς αὐτὴν τῶν Ἐθνικῶν.*** Οἱ Ἀπόστολοι, μηδὲ τοῦ Πέτρου ἐξαιρουμένου, οὐδόλως εἶχον ἐννοήσει τὴν σημασίαν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου καὶ Διδασκάλου των, εἰπόντος: ***«Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης»*** (Ἰωάν. ι'. 16), ἐξηκολούθουν δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν Αὐτοῦ νὰ θεωρῶσι τὸν Χριστιανισμὸν ὡς μίαν ἁπλῆν συνέχισιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ὑπὸ νέαν μὲν μορφήν, ἀλλὰ διεπομένην πάντοτε ὑπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Οἱ Ἑλληνισταὶ ἀδελφοί, ὡς ὁ Στέφανος καὶ ὁ Φίλιππος, δὲν συνεμερίζοντο τὴν στενὴν ταύτην ἀντίληψιν· διὰ τοῦτο ὁ Φίλιππος δὲν ἐδίστασε νὰ βαπτίσῃ τὸν Αἰθίοπα εὐνοῦχον. Ἀλλ' ὁ Πέτρος μόνον δι' ὁράματος ἐπείσθη ὅτι «οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστι» (Πράξ. ι'. 34,35). Ὅτε δὲ μετὰ τὴν συνάντησίν του μὲ τὸν Κορνήλιον ἐν Καισαρείᾳ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, εὗρεν ἀντίδρασιν ζωηρὰν ἐκ μέρους τῶν ἐκεῖ ἀδελφῶν, οἵτινες τὸν ἐμέμφθησαν, διότι συνέφαγε μετ' ἀπεριτμήτων Ἐθνικῶν— τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐπετρέπετο εἰς Ἰουδαῖον. Ὁ Πέτρος ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα καὶ τοὺς ἐβεβαίωσεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν «τὴν ἴσην δωρεάν, ὡς καὶ ἡμῖν». Καὶ τότε μὲν οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ «ἀκούσαντες ταῦτα ἡσύχασαν καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν» (Πράξ. ια'. 1—17). Ἐν τούτοις, τὸ Ἰουδαΐζον πνεῦμα, οὗτινος ἑστία ἦτο πάντοτε ἡ Ἱερουσαλήμ, ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη νὰ ταράττῃ τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην καὶ νὰ ἀπειλῇ τὴν διδασκαλίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας· ἡ δὲ τελικὴ ἐκρίζωσις τοῦ πνεύματος τούτου ὀφείλεται εἰς τὸ σθεναρὸν κατ' αὐτοῦ κήρυγμα τοῦ Παύλου, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐφανέρωσε «τὸ μυστήριον», ὅτι καὶ τὰ ἔθνη εἶναι «συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας Αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου» (Ἐφεσ. γ'. 3—6).

Ἡ προμνημονευθεῖσα «εἰρήνη», ἧς ἀπήλαυσεν ἡ ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐπὶ τῶν τελευταίων μηνῶν τῆς βασιλείας τοῦ Καλιγούλα, διεκόπη ἐπ' ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατόν του. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ Κλαύδιος, εἰς τὸν ὁποῖον

(¹) Ἡ μεταστροφὴ τοῦ Σαύλου ἔλαβε χώραν ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στεφάνου (37 μ. Χ.). Μετὰ τὰ τρία ἔτη ἐν Ἀραβίᾳ καὶ Δαμασκῷ ἀνῆλθεν ὁ Σαῦλος εἰς Ἱεροσόλυμα (40 μ. Χ.), ὁπόθεν μετὰ 15 ἡμέρας πάλιν ἔφυγεν εἰς Ταρσόν. Ὁ Καλιγούλας ἐδολοφονήθη τῇ 24 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 41 μ. Χ.

εἶχε παράσχει σπουδαίας ὑπηρεσίας ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας, περιέβαλε πρὸς χάριν τούτου τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὴν εὔνοιάν του, εἰς δὲ τὸν Ἀγρίππαν, τετράρχην ἤδη τριῶν ἐκ τῶν τεσσάρων διαμερισμάτων τῆς Παλαιστίνης (ὅρα σελ. 8), ἔδωκε καὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Σαμάρειαν. Οἱ Ἰουδαῖοι, ἀπερίσπαστοι ἤδη ὄντες, εἶχον πάλιν εὐκαιρίαν νὰ στραφῶσι κατὰ τῶν Χριστιανῶν· ὁ δὲ Ἀγρίππας «ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις», ‹ἐπέβαλε τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας», ἐφόνευσε διὰ μαχαίρας τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον (ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου) καὶ ἔρριψε τὸν Πέτρον εἰς φυλακὴν (Πράξ. ιβ´.). Εὐτυχῶς μετ᾽ ὀλίγον (περὶ τὸ ἔτος 44 μ. Χ.) ἀπέθανε τὸν αἰφνίδιον ἐκεῖνον θάνατον, ὃν περιγράφουσιν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁ Ἰώσηπος· οὕτω δὲ ἐσταμάτησε πάλιν πρὸς καιρὸν πᾶς σπουδαῖος διωγμὸς τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ἓν ἄλλο σπουδαῖον κέντρον τῆς Συρίας πολλοὶ Ἐθνικοὶ εἶχον προσέλθει εἰς τὸν Χριστόν. Ὡς εἴδομεν, μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Στεφάνου οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀδελφοὶ διεσπάρησαν ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Σαμάρειαν, καί τινες ἔφθασαν ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας. Οὗτοι ἐκήρυττον τὸν Χριστὸν ἀποκλειστικῶς πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς των Ἰουδαίους (Πράξ. ια´. 19). Ἦσαν ὅμως μεταξὺ αὐτῶν καί τινες Ἰουδαῖοι Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι (δηλ. Ἑλληνισταὶ) «οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν. Καὶ ἦν χεὶρ Κυρίου μετ᾽ αὐτῶν, πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον» (1). Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐβράδυνε νὰ γνωσθῇ εἰς τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκκλησίαν· ἴσως τινὲς τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκ περιτομῆς ἀδελφῶν, μὴ γνωρίζοντες ποίαν στάσιν ἔπρεπε νὰ λάβωσιν ἀπέναντι τῶν ἐξ ἐθνῶν προσηλύτων, ἔσπευσαν νὰ ζητήσωσιν ὁδηγίας παρὰ τῶν Ἀποστόλων. Εἶναι δὲ ὡσαύτως πιθανὸν ὅτι οἱ Κύπριοι Ἑλληνισταὶ ἐζήτησαν εἰδικῶς νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀντιόχειαν ὁ συμπατριώτης των Βαρνάβας.

Ὁπωσδήποτε οἱ Ἀπόστολοι ἀπέστειλαν ἐκεῖ τὸν Βαρνάβαν, «ἄνδρα ἀγαθὸν καὶ πλήρη Πνεύματος Ἁγίου καὶ πίστεως». Οὗτος ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν «καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐχάρη καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ». Εἰργάσθη δὲ καὶ ὁ ἴδιος μετὰ πολλοῦ ζήλου, ὥστε προσετέθη πλῆθος πολὺ εἰς τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν. Ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἡ μεγάλη ἔκτασις, ἣν ἐλάμβανε τὸ ἔργον, φαίνεται ὅτι ταχέως ἔπεισε τὸν Βαρνάβαν ὅτι τοῦτο ἦτο ἀνώτερον τῶν ἰδίων του δυνάμεων· τὸ δὲ γεγονός, ὅτι ἡ μεγάλη πλειονότης τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ἦτο ἐξ ἐθνικῶν, τὸν ἤγαγεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν ἐκείνου, ὃν ἐγνώριζεν ἤδη ὡς προωρισμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἦναι ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν. Διὰ τοῦτο «ἐξῆλθεν εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σαῦλον, καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν» (Πράξ. ια´. 22-26). Καὶ ἐκεῖ οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες εἰργάσθησαν ὁμοῦ ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος, διδάσκοντες καὶ ὀργανοῦντες τοὺς προσερχομένους εἰς τὸν Χριστόν.

Ἡ Ἀντιόχεια ἦτο τότε, καὶ ἐπὶ ἀρκετοὺς αἰῶνας μετὰ ταῦτα, πόλις μεγάλη

(1) Πράξ. ια´. 20. Οἱ κριτικοὶ σχεδὸν ὁμοφώνως σήμερον παραδέχονται ὅτι εἰς τὸ ἐδάφιον τοῦτο ἀναγνωστέον **Ἕλληνας** ἀντὶ τοῦ **Ἑλληνιστάς**.

καὶ ἐπιφανής, πλουσία καὶ ὡραία. Ἦτο ἡ πρωτεύουσα ὄχι μόνον τῆς μεγάλης Ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Συρίας, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολῆς, μέχρις οὗ ἡ Κωνσταντινούπολις, ὡς Νέα Ρώμη, τῇ ἀφήρεσε τὰ πρωτεῖα. Κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σελεύκου τοῦ Νικάτορος περὶ τὸ ἔτος 300 πρὸ Χριστοῦ, εἶχε ταχέως μεγεθυνθῇ καὶ καλλωπισθῇ διὰ λαμπρῶν ναῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν δημοσίων κτιρίων καὶ ἔργων καὶ ὑπὸ τῶν Σελευκιδῶν βασιλέων καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἡ δὲ εὔνοια τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ἐκτὸς τοῦ ἰθαγενοῦς ἐκ Σύρων πληθυσμοῦ εἶχον συρρεύσει ἐκεῖ μυριάδες Ἑλλήνων ἐκ πάσης γωνίας τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Κύπρου καὶ πολυάριθμοι Ἰουδαῖοι, οὓς αὐτὸς ὁ Σέλευκος μετῴκισεν ἐκεῖσε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἴσα πολιτικὰ δικαιώματα πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς. Ὅτε δὲ κατέστη ἕδρα τῶν Ρωμαίων διοικητῶν τῆς Συρίας, ἀπέκτησε καὶ πολιτικὴν σπουδαιότητα μεγάλην. Ἦτο λοιπὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως πόλις κατάλληλος πρὸς ἵδρυσιν κέντρου Χριστιανικοῦ, ὅπερ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπισκιάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν Ἱερουσαλήμ, τοσούτῳ μᾶλλον καθ᾽ ὅσον πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁ Χριστιανισμὸς προσέλαβε τὴν παγκοσμίαν, τὴν καθολικὴν αὐτοῦ μορφὴν καὶ ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

Ἐφ᾽ ὅσον προσετίθεντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας πλήθη Ἐθνικῶν, ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἤρχισε πλέον νὰ ἀποβάλλῃ τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἐμφάνισιν ὡς ***Ἰουδαϊκὴ αἵρεσις*** καὶ νὰ ἐμφανίζηται ὡς θρησκεία καὶ κοινότης ***αὐτοτελὴς*** ἀπέναντι Ἰουδαίων τε καὶ Ἐθνικῶν. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο φυσικὸν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ νὰ θεωρῶνται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καθὼς καὶ ὑπὸ τῶν Ἐθνικῶν, ὡς μία τῶν πολλῶν θεολογικῶν ἀποχρώσεων ἢ ὁμάδων, αἵτινες ὑφίσταντο μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Διασπορᾶς. Ὅτε ὅμως καὶ Ἐθνικοὶ ἤρχισαν ἀθρόοι νὰ ἀσπάζωνται τὴν νέαν διδασκαλίαν καὶ νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὴν νέαν κοινότητα διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἄνευ περιτομῆς, ὡς ἀδελφοὶ ἴσοι πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πιστούς, ἐγένετο φανερὸν εἰς πάντας ὅτι ἡ κοινότης αὕτη ἦτο κάτι ἐντελῶς διάφορον τῶν Φαρισαίων ἢ Σαδδουκαίων, τῶν Ἡρωδιανῶν, Ἐσσαίων καὶ ἄλλων Ἰουδαϊκῶν αἱρέσεων. Καὶ οὕτω περὶ τὸ ἔτος 44 προσετέθη νέα λέξις εἰς τὸ ἀνθρώπινον λεξιλόγιον, οἱ δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἰουδαῖοι καὶ Ἐθνικοί, οἵτινες ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Ναζωραῖος Ἰησοῦς ἦτο ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ***τὸ πρῶτον ὠνομάσθησαν Χριστιανοί.***

Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι τοῖς ἐδόθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διότι οὗτοι τοὺς ὠνόμαζον «αἵρεσιν τῶν Ναζωραίων» (Πράξ. κδ΄. 5), εἰς ἔνδειξιν ἐσχάτης περιφρονήσεως (ἀφοῦ ἐκ Ναζαρὲτ οὐδὲν καλὸν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, Ἰωάν. α΄. 47), ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ διότι ἡ λέξις «Χριστὸς» παρ᾽ Ἑβραίοις ἦτο συνώνυμος μὲ τὸ «Μεσσίας», οἱ δὲ Ἰουδαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν ἱερὰν ταύτην λέξιν οὔτε χλευαστικῶς, διότι τοῦτο θὰ ἦτο ἀσέβεια, οὔτε σοβαρῶς, διότι οὕτω θὰ ἀνεγνώριζον ἐμμέσως τὴν Μεσσιανικὴν ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, ἣν ἀκριβῶς ἀπέκρουον.

Οὔτε εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ «Χριστιανοὶ» ὠνόμασαν οὕτως αὐτοὶ ἑαυτούς. Εἰς τὰς Πράξεις καὶ τὰς Ἐπιστολὰς τῆς Καινῆς Διαθήκης ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς

ἀδελφούς, μαθητάς, πιστούς, ἁγίους. Μόνον εἰς δύο χωρία ἀπαντᾷ ἡ ὀνομασία ***Χριστιανὸς*** καὶ εἰς ἀμφότερα ἐξυπακούεται ὡς διδομένη ὑπὸ τῶν ἐκτὸς τῆς πίστεως (1).

Δὲν ὑπάρχει ἐπομένως ἀμφιβολία ὅτι τὸ ὄνομα «Χριστιανὸς» ***ἐχαλκεύθη ὑπὸ τῶν Ἐθνικῶν*** καὶ δὴ ὑπὸ τῶν ***Ρωμαίων*** μᾶλλον ἢ τῶν Ἑλλήνων (2). Τὸ ὄνομα «Χριστὸς» διαρκῶς μετεχειρίζοντο οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς συνομιλίας καὶ τὰ κηρύγματά των· εἰς Αὐτὸν ὡμολόγουν τὴν πίστιν των. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐχθροί των τοὺς ὠνόμασαν «Χριστιανοὺς» ***εἰς ἔνδειξιν χλεύης καὶ περιφρονήσεως*** (3). Καὶ τὸ χλευαστικὸν τοῦτο ὄνομα ἐχαλκεύθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐφημίζοντο ὡς σκῶπται καὶ ὑβρισταί.

Ἐν τούτοις, τὸ ὄνομα τοῦτο ταχέως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰησοῦ ὡς ὄνομα τιμῆς, ὡς τίτλος ἔνδοξος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔκτοτε καυχᾶται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ (4).

***

«Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις», συνεχίζει ὁ Λουκᾶς, «κατῆλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν· σηκωθεὶς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἄγαβος, ἐφανέρωσε διὰ τοῦ Πνεύματος ὅτι ἔμελλε νὰ γείνῃ μεγάλη πεῖνα καθ' ὅλην τὴν Οἰκουμένην, ἥτις καὶ ἔγεινεν ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος. Ὅθεν οἱ μαθηταὶ (Ἀντιοχείας) ἀπεφάσισαν, ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν, νὰ πέμψωσι βοήθειαν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξαν, ἀποστεί-

---

(1) Πράξ. κς' 28: «ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι». Παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Παῦλος, ἀπαντῶν εἰς τὴν φράσιν ταύτην τοῦ Ἀγρίππα, λέγει «Εὐξαίμην ἂν.... γενέσθαι τοιούτους ***ὁποῖος κἀγὼ εἰμι***», ἀποφεύγει δηλ. τὴν λέξιν ***Χριστιανός***.

Α'. Πέτρ. δ'. 16: «μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κακοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος· εἰ δὲ ὡς Χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν Θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ». Φανερὸν ἐδῶ ὅτι τὸ «Χριστιανὸς» εἶναι μία ἐκ τῶν πολλῶν κατηγοριῶν, ἃς οἱ ἐχθροὶ τῶν μαθητῶν ἀπέδιδον εἰς αὐτούς.

(2) Ἡ κατάληξις ***—ιανὸς*** εἶναι Λατινική, ὄχι Ἑλληνική. Εἰς τοὺς ἀρχαίους Λατίνους συγγραφεῖς οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μαρίου καὶ Πομπηΐου ὀνομάζονται «Μαριανοὶ» καὶ «Πομπηϊανοί». οἱ τῶν ἀντιζήλων αὐτοκρατόρων Ὄθωνος καὶ Οὐϊτελλίου, «Ὀθωνιανοὶ» καὶ «Οὐϊτελλιανοί», Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ ὀνομασία «Ἡρωδιανοί».

(3) Ὁ Τάκιτος (Annal. xv, 44) γράφει περὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ρώμης ἐπὶ Νέρωνος: «Quos per flagitia invisos vulgus Christianos appellabat. Auctor nominis eius Christus», κτλ. Ἤτοι, «οὓς μισητοὺς ὄντας διὰ τὰ αἰσχρουργήματα αὐτῶν ὁ ὄχλος ὠνόμαζε Χριστιανούς. Τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο προῆλθεν ἀπό τινος Χριστοῦ», κτλ.

(4) Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ματαίως προσεπάθησε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ «Χριστιανὸς» διὰ τοῦ «Γαλιλαῖος». Εἰς δὲ τὴν Κλημέντιον λεγομένην Λειτουργίαν λέγεται: «Εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ σου ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς καὶ σοὶ προσῳκειόμεθα».

Ἡ μεταγενεστέρα ἐκκλ. παράδοσις ὠργίασεν ἐπὶ τῆς ὀνομασίας «Χριστιανός». Ὁ Μαλαλᾶς (Χρονογρ. 10) λέγει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Εὐοδίου, ὅστις δῆθεν διεδέχθη τὸν Πέτρον ὡς ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας. «Ἐπὶ αὐτοῦ Χριστιανοὶ ὠνομάσθησαν.... προσομιλήσαντος αὐτοῖς καὶ ἐπιθήσαντος αὐτοῖς τὸ ὄνομα τοῦτο. Πρῴην γὰρ Ναζωραῖοι καὶ Γαλιλαῖοι ἐκαλοῦντο οἱ Χριστιανοί». Ἄλλη παράδοσις ἀναφέρει ὅτι συνεκλήθη Σύνοδος εἰδικῶς διὰ νὰ θεσπίσῃ ἕνα τίτλον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν!

λαντες (τὴν βοήθειαν) πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου» (Πράξ. ια΄. 27—30).

Ἡ πεῖνα αὕτη, κατὰ τὸν Ἰώσηπον (Ἀρχαιολ. γ΄. 15, 3, κ΄. 2, 5 καὶ 5, 2), ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κλαυδίου, ἤτοι τῷ 44 — 45 μ. Χρ. Ἐκτὸς τῆς Ἰουδαίας, ἡ πεῖνα αὕτη ἐξεδηλώθη ἐν Ἑλλάδι (Εὐσέβιος) καὶ ἐν Ρώμῃ (Δίων Κάσσιος καὶ Τάκιτος).

Οἱ ἐξ ἐθνῶν Χριστιανοὶ τῆς Ἀντιοχείας ᾐσθάνθησαν ὅτι ἐχρεώστουν μέγιστον φόρον εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἐν Ἰουδαίᾳ ἀδελφούς, ἀφοῦ παρ᾽ αὐτῶν εἶχον διδαχθῆ τὴν ἀλήθειαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Διὸ συμφώνως ἄλλως τε πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς τελείας ἀλληλεγγύης, ὅπερ διέπνεε τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν, ἔσπευσαν νὰ ἐνεργήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν ἔρανον καὶ τὸ προϊὸν τοῦ ἐράνου ἔπεμψαν διὰ χειρὸς τῶν ποιμένων αὐτῶν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ἠσθάνθησαν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον βραδύτερον ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τοὺς ἐν Ρώμῃ Χριστιανούς: «Ἐὰν τὰ ἔθνη ἐγένοντο κοινωνὰ αὐτῶν (τῶν ἐξ Ἰουδαίων ἀδελφῶν) εἰς τὰ πνευματικά, ὀφείλουσι νὰ ἐξυπηρετήσωσιν αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ σωματικά» (Ρωμ. ιε΄. 27).

Ἡ δευτέρα αὕτη ἐπίσκεψις τοῦ Σαύλου εἰς Ἱεροσόλυμα δὲν φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε μακρᾶς διαρκείας. Τὸ πεδίον τῆς δράσεώς του ἦτο ἤδη κεχαραγμένον ἐν τῇ Ἀσιατικῇ πρωτευούσῃ τῶν Ἐθνικῶν· καὶ ἐκεῖσε ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ τοῦ Βαρνάβα, εὐθὺς ὡς ἐξεπλήρωσε τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ εἰδικὴν ἐντολήν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΧΕΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΤΟΠΩΝ

Τὸ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον τῆς τοπογραφίας τῶν χωρῶν, αἵτινες σχετίζονται πρὸς τὰ γεγονότα τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, ἀφορᾷ κατὰ βαθμοὺς ποικίλους εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ᾽ ὅλως ἰδιαζόντως συγκεντροῦται ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης. Διότι, ἐκτὸς τῶν ἰδιαιτέρων φυσικῶν χαρακτηριστικῶν, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν αἱ χῶραι αὗται, ἐχρησίμευσαν καὶ ὡς ἡ σκηνή, ἐπὶ τῆς ὁποίας διεδραματίσθησαν τινὰ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων συμβάντων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, συμβάντα τοιουτοτρόπως συνυφασμένα, ὥστε, ἂν καὶ ἀνήκουν εἰς δύο ἱστορικὰς περιόδους (ὧν ἡ τελευταία συμπληροῖ τὴν πρώτην), νὰ ἀποτελοῦν ἓν σύνολον τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπαραμίλλου συνοχῆς καὶ πλοκῆς.

Ἀναμφιβόλως, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰταλία παρουσιάζουν γόητρον γεωγραφικὸν ἐξαίσιον, ἀλλ᾽ οὔτε ἡ μέν, οὔτε ἡ δὲ προεκάλεσάν ποτε Σταυροφορίαν, ὅσον δὲ καὶ ἂν ὑπῆρξαν ζωηραὶ αἱ φιλονεικίαι τῶν ἀρχαιολόγων περὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἢ περὶ τῆς Ἀγορᾶς τῆς Ρώμης, αἱ τοιαῦται λογομαχίαι δὲν κατέληξαν εἰς θρησκευτικὰς διενέξεις καὶ σχίσματα, δὲν ἐκυοφόρησαν καινοτόμους

ἑρμηνείας τῶν ἀρχαίων προφητειῶν, οὔτε ἐδημιούργησαν νέας προφητείας, δὲν ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς διπλωματικὰς ἐνεργείας καὶ διεθνεῖς πολέμους.

Τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν διὰ τὴν Ἱερὰν Γεωγραφίαν συνδέεται στενῶς πρὸς αὐτὰς τὰς Ἱερὰς Γραφάς. Ἀπὸ τῆς Γενέσεως μέχρι τῆς Ἀποκαλύψεως αἱ συχναὶ παρεμπίπτουσαι μνεῖαι τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ τοπικοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαδραματίζονται τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, συνεχίζουν τὴν πιστὴν ἐξιστόρησιν μιᾶς συγχρόνου Βιβλικῆς Ἱστορίας. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιέχει ἓν βιβλίον, ἓν ἔγγραφον μοναδικόν, ἐφάμιλλον τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ χρονικὰ μνημεῖα οἱουδήποτε ἄλλου ἔθνους τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Εἶναι τὸ βιβλίον ***Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ,*** τὸ ἐξιστοροῦν τὴν κατάληψιν τῆς γῆς Χαναὰν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Δέκα ὅλα κεφάλαια τοῦ βιβλίου τούτου ἀποτελοῦν ἀποκλειστικὴν περιγραφὴν τῆς χώρας τῆς Παλαιστίνης, τῆς ὁποίας ὄχι μόνον τὰ ὅρια καὶ τὰ γενικὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ καθορίζονται καταλεπτῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα καὶ αἱ τοποθεσίαι τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων ἀναγράφονται μὲ ἀκρίβειαν γεωγραφικῶν ὅρων, ἥτις προκαλεῖ, σχεδὸν ἐξαναγκάζει, ἡμᾶς εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν καὶ ἔλεγχον.

Τὰ Προφητικὰ βιβλία τῆς Π. Διαθήκης περιέχουν ἀναριθμήτους μνείας τοπογραφικάς, βρίθουν τοπογραφικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ φιλολογίᾳ τῶν ἄλλων χωρῶν ἀνευρίσκονται μόνον εἰς τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ρητόρων. Σπανιώτερον, ὁμολογουμένως, ἀπαντῶμεν εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην ρητὰς ὑπομνήσεις τοπογραφικάς, ἀλλὰ καὶ αὗται αἱ ὑπάρχουσαι διατυποῦνται ζωηρῶς· ἐπὶ πλέον δὲ ἡ γενικὴ ἱστορία τῆς Νέας Διαθήκης συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν γεωγραφίαν τῆς χώρας διὰ δεσμοῦ ἀπορρέοντος ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Ἡ ἔμπρακτος ἐμφάνισις τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος, ἡ δραστήριος καὶ πρακτικὴ ἐνέργεια ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον γνώρισμα τῆς θρησκείας ταύτης, παρουσιάζεται εἰς τὰς σελίδας τῆς Νέας Διαθήκης ὡς μία ἀδιάσπαστος ἀφήγησις σειρᾶς ὁδοιποριῶν καὶ ταξειδίων, κινήσεως τῇ δε κἀκεῖσε, διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ὁποίαν δὲν ἀπαντῶμεν εἰς ἄλλην τινὰ θρησκείαν.

Εὔκολον εἶναι νὰ ὑποπέσῃ τις εἰς ἀκρότητας, ὅταν ζητῇ σημεῖα ἐπαφῆς μεταξὺ τῆς τοπογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας πάσης μὲν χώρας, ἀλλ' ἰδίως τῆς Παλαιστίνης. Ἐν τούτοις ὑπάρχουν τοιαῦτα σημεῖα σαφῆ, καὶ εὐαπόδεικτα:

1.—Ἡ ἐπίδρασις τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν μιᾶς χώρας ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος.

Τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸ πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαμορφοῦται ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ, καὶ ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὁ χαρακτὴρ οὗτος τροποποιεῖται, πέραν δὲ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ, ἐπέδρασεν ἆρά γε ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἰσραηλιτῶν; Ἡ ἐπίδρασις, ἥτις παρήγαγε τὸ ἀρχαῖον Ρωμαϊκὸν πολίτευμα, τὴν μοναδικὴν Ἑλληνικὴν ἰδιοφυΐαν, διακρίνεται ἆρά γε καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Μήπως ἡ ἐπίδρασις αὕτη ὑπῆρξε καταφανεστέρα κατὰ μίαν περίοδον τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἱστορίας ἢ κατ' ἄλλην ἰσχυροτάτη μὲν κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς στάδια, ἐλαχίστη δὲ περὶ τὸ τέλος; Ὅπως καὶ ἂν

ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, δὲν εἶναι ἄσχετος, εἴτε ἀπὸ τῆς κοσμικῆς εἴτε ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς ἀπόψεως, ἱστορικῶς ἢ θεολογικῶς, ἡ μελέτη τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, πρὸς ὀρθὴν ἀντίληψιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ μοναδικοῦ ἐκείνου λαοῦ. Ἐὰν τὸ αὐστηρὸν μεγαλεῖον τοῦ ὄρους Σινὰ ὑπῆρξε τὸ ἐνδεδειγμένον περιβάλλον διὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν Δέκα Ἐντολῶν, καὶ τῆς ἐκ δευτέρου ἀναγεννήσεως ἑνὸς ἔθνους, ἐὰν ἡ Παλαιστίνη, διὰ τῆς κεντρικῆς αὐτῆς θέσεως, τῆς ἀπομονώσεώς της ἀπὸ τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀρχαίου κόσμου τῆς Ἀνατολῆς, τῆς ἀντιθέσεως τῶν φυσικῶν της χαρακτηριστικῶν πρὸς τοὺς τῆς Ἐρήμου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοὺς τῆς Αἰγύπτου καὶ Μεσοποταμίας ἀφ' ἑτέρου, παρουσιάζεται ὡς τὸ ἐνδεδειγμένον φυτώρειον, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ «ἐκλεκτοῦ λαοῦ», τὸ λίκνον ἐκ τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ μία παγκόσμιος θρησκεία, τότε βεβαίως καὶ ἡ φυσικὴ αὐτῆς ἱστορία, ἤτοι ἡ γεωγραφία, δὲν εἶναι ἄνευ ἐνδιαφέροντος, τόσον διὰ τὸν φιλόσοφον, ὅσον καὶ διὰ τὸν θεολόγον.

2.—Ἡ ἐπίδρασις τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς χώρας ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας.

Κατὰ πόσον ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἐθνικῆς νοοτροπίας εἰς τὴν ποίησιν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν λατρείαν ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς γεωγραφικῆς θέσεως καὶ τῶν ἐν γένει τοπογραφικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς χώρας, ἀποτελεῖ θέμα ἐρεύνης ἴσης περίπου σπουδαιότητος πρὸς τὸ προηγούμενον. Ἡ ἐπίδρασις ὑπῆρξεν ἐξόχως καταφανὴς ἐν Ἑλλάδι. Συνέβη τοῦτο ἐπίσης καὶ ἐν Παλαιστίνῃ; Δὲν ἀρκεῖ ν' ἀπαντήσῃ τις, ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ τῷ ἐδόθη ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅτι ἡ ποίησις τῶν Ἰουδαίων ψαλμῳδῶν καὶ προφητῶν ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀμέσου ἐμπνεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο ἀληθεύει ὑπὸ τὴν ὑψίστην ἔννοιαν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ θεῖον θέλημα ἐφανερώθη δι' ἀνθρωπίνων ὀργάνων εἰς ἀνθρώπους ζῶντας ὑπὸ ὡρισμένας συνθήκας χρόνου καὶ «καιρῶν διατεταγμένων, οὓς προέθετο ὁ Θεός», δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ ἡ μελέτη καὶ τούτων τῶν συμπαρομαρτούντων ὅρων τῆς τοπικῆς ἐπιδράσεως, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους τὸ θεῖον θέλημα καθίστατο καταληπτότερον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεταγενεστέρα τροπὴ τῶν γεγονότων ἐν Παλαισνίνῃ — ἡ ἀνάπτυξις τῶν ραββινικῶν σχολῶν, τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τῶν σταυροφοριῶν, παρήγαγον πληθώραν φιλολογίας καὶ ... μυθολογίας, καθαρῶς ἀνθρωπίνης προελεύσεως, καθίσταται ζήτημα δευτερεύοντος τοὐλάχιστον ἐνδιαφέροντος, ὅπως ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον αἱ παραδόσεις καὶ οἱ θρησκευτικοὶ θεσμοὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ὀφείλονται εἰς τοπικὰς ἐπιδράσεις.

3.—Ἡ ἐπίδρασις εἰδικῶν περιστάσεων ἢ γεγονότων.

Ὡς πρὸς τὰ δύο προειρημένα σημεῖα, ἡ μεταξὺ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν τοπογραφικῶν χαρακτηριστικῶν μιᾶς χώρας σχέσις εἶναι μὲν οὐσιῶδες, ἀλλ' ὑπόκειται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς τὴν ἀτομικὴν κρίσιν. Μία ἄλλη ὅμως σχέσις, καταφανεστέρα καὶ μᾶλλον εὐαπόδεικτος, εἶναι ἡ ἐπιβεβαιοῦσα καὶ ἑρμηνεύουσα τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἴς τι μέρος. Τοιαύτη εἶναι ἡ μεταξὺ μιᾶς μάχης καὶ

τοῦ πεδίου τῆς μάχης σχέσις, ἡ μεταξὺ μιᾶς ἐκστρατείας καὶ τῆς πολεμικῆς βάσεως αὐτῆς, κτλ. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ τις δεόντως τὸ ἓν χωρὶς νὰ ἴδῃ καὶ ἐξερευνήσῃ τὸ ἕτερον. Ἐν προκειμένῳ δὲ πρέπει νὰ μὴ λησμονηθῇ ὅτι τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς χώρας ἔπαιζον μέρος ἀποτελεσματικώτερον εἰς τὴν ἔκβασιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τοὺς μεμακρυσμένους ἐκείνους χρόνους τῆς ἱστορίας ἢ σήμερον. Ἑπομένως ἡ κατάκτησις τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ αἱ πολυάριθμοι μάχαι τῆς πεδιάδος Ἐσδραελὼν εἶναι ἱστορικῶς ἐπίσης πραγματικαί, ὅσον ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη. Ἐπὶ πλέον, ἡ τοπογραφία τῆς Παλαιστίνης, ὅσον ἀφορᾷ τὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὅρια τῶν διαφόρων Ἰσραηλιτικῶν φυλῶν καὶ τὴν τοποθεσίαν τῶν πρωτευουσῶν, διαφωτίζεται σημαντικῶς διὰ τῆς μελέτης τῶν τοπογραφικῶν χαρακτηριστικῶν. Τοῦτο ἀληθεύει ἰδίως ὡς πρὸς τὴν μέσην περίοδον τῆς ἱστορίας τῆς Παλαιστίνης καὶ τοῦ Ἰσραήλ, τὴν μοναρχικήν, δὲν ἐλλείπει ὅμως ἀπὸ οὐδεμίαν περίοδον· δὲν ὑπάρχει σημαντικὸν γεγονὸς τῆς Π. ἢ τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐφαρμόζηται.

4.—Ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς ἀκριβείας τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας ὑπὸ τῆς μαρτυρίας τῆς Γεωγραφίας.

Ἡ μεταξὺ ἱστορίας καὶ τοπογραφίας σταθερὰ συμφωνία τόσον τῆς Παλαιᾶς ὅσον καὶ τῆς Νέας Διαθήκης προκαλεῖ ἔκπληξιν. Ἐξελέγχονται ἐπακριβῶς διὰ τῶν φυσικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ αἱ περιπλανήσεις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὡς περιγράφονται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐνῷ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἀπαντῶμεν παροδικὰς μὲν ἀλλὰ λεπτομερεῖς τοπογραφικὰς μνείας αἵτινες συμφωνοῦν καὶ χρονολογικῶς πρὸς τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγράφησαν. Ἡ ἱστορία τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ ἡ τοποθεσία τῶν διαφόρων πεδίων τῶν μαχῶν του εἶναι μία ὁπωσδήποτε ἀπόδειξις ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μυθολογικῶν ἀλλὰ περὶ πραγματικῶν προσώπων καὶ πραγμάτων. Τοιαῦται «συμπτώσεις» δὲν ἀπαντοῦν εἰς τοὺς μύθους, ἰδίως εἰς μύθους Ἀνατολικῆς προελεύσεως.

Ἑτέραν ἀπόδειξιν τῆς ἀκριβείας τῆς ἠρεμίας καὶ τῆς πνευματικῆς ἐξάρσεως τῶν ἐξιστορήσεων τῶν ἱερῶν συγγραφέων ἀποτελεῖ καὶ τοῦτο—ὅτι δὲν ὑποπίπτουν εἰς τὰς ὑπερβολάς, εἰς τὰς ὁποίας ὑποπίπτουν οἱ μεταγενέστεροι συμπατριῶταί των, οἱ Ραββινικοὶ συγγραφεῖς, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰώσηπος. Τοιαύτας ἀποδείξεις ἔχομεν, εἰς τὰ Εὐαγγέλια, τὰ ὀνόματα «Βηθανία» ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου Βεθαβαρᾶ, «Γάδαρα» ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου Γέργεσα, ἅτινα ὀφείλονται κατὰ τὸν Ὠριγένη εἰς μεταγενεστέρους ἀντιγραφεῖς, διότι μεταβληθέντων ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων τούτων, οἱ ἀντιγραφεῖς ἐκεῖνοι ἔγραφον τὸ γνωστότερον εἰς αὐτοὺς μεταγενέστερον ὄνομα, ἀντὶ τοῦ παλαιοτέρου. Ἰδοὺ λάθος εἰς τὸ ὁποῖον θὰ περιέπιπτον οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς, ἐὰν κατὰ τὸ λέγειν τινῶν, τὰ Εὐαγγέλια εἶχον γραφῇ ὄχι κατὰ τὸν 1ον ἀλλὰ κατὰ τὸν 2ον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, εἰς κάποιαν μακρυνὴν πόλιν τῆς Μ. Ἀσίας ἢ τῆς Αἰγύπτου. Ἐπίσης ἰσχυρὰ ἀπόδειξις ὅτι οἱ Εὐαγγελισταὶ ἔγραφον πραγματικὴν ἱστορίαν συγχρόνων γεγονότων εἶναι οἱ ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν δημιουργηθέντες «ἱεροὶ τόποι», τῶν ὁποίων αἱ τοποθεσίαι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὅλως

ἀσύμφωνοι καὶ φυσικῶς ἀνεπίδεκτοι συνταυτίσεως πρὸς τὰ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐξιστορούμενα. Ἡ θέσις καὶ τὰ γεωγραφικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς πρὸ παντὸς εἶναι εὐνοϊκὰ πρὸς κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν γεγονότων τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας, ἅτινα κατέστησαν τοὺς τόπους ἐκείνους σκηνὴν ἱστορίας, ἥτις ἐπὶ αἰῶνας ἤδη συγκινεῖ τὰς ψυχὰς μυριάδων ἀνθρώπων. Ἀναμφιβόλως ἐπῆλθον ἔκτοτε πολλαὶ φυσικαὶ μεταβολαί· ἡ φυτεία, τὸ κλῖμα, ἡ γενικὴ ὄψις τῶν Βιβλικῶν χωρῶν ὑπέστησαν ἀναποφεύκτους ὡς ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου καὶ τῶν περιπετειῶν τῶν αἰώνων ἀλλοιώσεις. Ἐξ ἄλλου ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ καθημερινὴ ζωὴ τῶν λαῶν τῶν χωρῶν τούτων, ὁ τρόπος τοῦ ἐνδύεσθαι, τοῦ ἐκφράζεσθαι, τοῦ ἐργάζεσθαι—ὁλόκληρον τὸ σύστημα τοῦ βίου—μένει κατ' οὐσίαν ἀκριβῶς ὁποῖον ἦτο πρὸ τόσων αἰώνων. Αἱ σκηναὶ τῶν σημερινῶν Βεδουΐνων μᾶς ἀναπαριστοῦν πιστῶς τὸν βίον τῶν ἀρχαίων πατριαρχῶν· οἱ ἀμπελῶνες, οἱ ἀγροί, αἱ οἰκίαι, τὰ φρέατα τῆς Συρίας, δὲν μετέβαλαν τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, ἥτις ἀπετέλει τὸ πλαίσιον, τὸ περιβάλλον τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν τύπων καὶ τῶν ἐθίμων τῆς Ἀνατολῆς ἀποκαλύπτει εἰς τὸν περιηγητὴν πλοῦτον Γραφικῶν ἀναμνήσεων καὶ ἀντιλήψεων, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἀρυσθῇ ἐκ τῶν τελειοτέρων «ὁδηγῶν» τῶν ἐγκριτοτέρων σημερινῶν συγγραφέων.

Τέλος, ἡ περιήγησις τῶν ἱερῶν χωρῶν παρουσιάζει ἐνώπιον τοῦ περιηγητοῦ σήμερον τὴν ἱερὰν ἱστορίαν ἐν παραβολῇ ζώσῃ. Εἰς τὰ ἀλλεπάλληλα αὐτῆς στάδια καὶ σκηνὰς βλέπει κανεὶς πιστὴν ἀναπαράστασιν τῆς δραματικῆς ἑνότητος καὶ ἐξελίξεως, ἥτις ἰδιαζόντως χαρακτηρίζει τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν. Δι' ἡμᾶς ὡς καὶ διὰ τοὺς τότε Ἰσραηλίτας, ὁ πανάρχαιος κόσμος τῆς Αἰγύπτου εἶναι ἡ ἀρχή, ἡ ἀφετηρία ὅλων τῶν ἑπομένων ἱστορικῶν γεγονότων. Καὶ ἡμεῖς, ὡς τότε αὐτοί, βλέπομεν ἐξαφανιζομένας τὰς Πυραμίδας ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν καὶ εἰσερχόμεθα μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἔρημον, ἥτις καὶ αὐτὴ γίνεται ἄφαντος ὅταν ἐμφανίζωνται τὰ ὄρη τῆς Παλαιστίνης, τὸ δὲ κορύφωμα τῆς μακρᾶς ἀναβάσεως εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ συντέλεια, τοπικῶς καὶ ἱστορικῶς, τῆς Εὐαγγελικῆς ἱστορίας, τὸ τέλος τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν. Ὅταν δὲ τὴν ἔνδοξον ἀνταύγειαν τῆς Παλαιστίνης διαδεχθῇ τὸ «κοινὸν φῶς» τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Βοσπόρου, δεχόμεθα ἀκόμη ἀνταυγείας ἀμυδρὰς τῶν ἱερῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς — κατ' ἀρχὰς ἀκτῖνάς τινας τῶν Ἀποστολικῶν ἀγώνων· κατόπιν, ὁλοὲν ἀμυδρότερον, φῶς τῶν ἀπαρχῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐξ Ἐφέσου, Νικαίας, Χαλκηδόνος καὶ Κωνσταντινουπόλεως — ἡ δὲ ἐμφάνισις τῆς Ἑσπερίας, ἡ ζωὴ τῆς Χριστιανωσύνης τῆς Δύσεως συμπληροῖ δι' ἀντιθέσεως τὸν κύκλον, ὅστις ἐχαράχθη ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλεπαλλήλως καὶ ἀλληλοδιαδόχως, κατὰ τάξιν καὶ σειρὰν ἀδιάσπαστον, κατὰ τύπους ποικίλους καὶ διαφόρους, ὁ Θεὸς «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ μᾶς φέρει εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Οὐρανίων μονῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι «πολλαὶ» καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἄγουσι πολλαὶ ὁδοί.

(Ἐκ τοῦ ἔργου «Σινὰ καὶ Παλαιστίνη», τοῦ Ἄγγλου-θεολόγου Ἀρθούρου Στάνλεϋ)

ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

Διήγημα.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Γαληνιαία καὶ εὐτυχισμένη διέρρευσε ἡ ζωὴ δι᾽ ὅλους εἰς τὸ ἀγρόκτημα, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὸν Ρήγαν, ὅστις τότε διὰ πρώτην φορὰν ᾐσθάνθη ὅλην τὴν γλυκύτητα τοῦ οἰκογενειακοῦ δεσμοῦ, ὅλον τὸ γόητρον τοῦ πατριαρχικοῦ βίου, τὸν ὁποῖον διῆγον τόσαι ὑπάρξεις, κύριοι καὶ ὑπηρέται, συνδεδεμένοι διὰ εἰλικρινοῦς συμπαθείας καὶ ἐνδιαφέροντος, εἰς τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο τὸ φυσικόν, τὸ ὁποῖον διαρκῶς ὑπενθύμιζε τὸ μεγαλεῖον τοῦ Πλάστου.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς προσωρινῆς του ἀπομονώσεως καὶ αὐτὸς ὁ Παπποῦς ἐδείκνυε μεταβολὴν ἤθους, ὁμιλίας, τρόπου τοῦ φέρεσθαι, ὑπὸ τὰς νέας συνθήκας τῆς ζωῆς. Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του ἐγίνετο ἠρεμωτέρα, ἔχασε τὸ ἀνήσυχον, τὸ περίφροντι, τὸ φιλύποπτον καὶ ἐταστικὸν τοῦ ληστοῦ, ποῦ ζῇ εἰς ἀέναον ἀβεβαιότητα περὶ τῆς ἀσφαλείας του. Περιεφέρετο ἐλευθέρως εἰς τὸν ἐλαιῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπλησίαζε κανεὶς ἐκ τῶν ἐργατῶν, ἢ κατεγίνετο εἰς βοηθητικὰς ἐργασίας τοῦ Νταῒ Στεργίου, κατὰ τὰς ὥρας ὅπου ἐπανήρχετο οὗτος εἰς τὸ καλύβι. Ἐκεῖ τὸν ἐπεσκέπτετο καθημερινῶς ὁ Ρήγας καὶ ὁ κ. Χατζηδημητρίου, συχνὰ δὲ καὶ ὁ διδάσκαλος, τακτικὸς θαμὼν τῆς ἀγρεπαύλεως· αἱ ἐπισκέψεις τούτου ἰδίως ἦσαν πολύτιμοι, διότι ὁ διδάσκαλος, διαβλέπων εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ληστοῦ τὰ στοιχεῖα μιᾶς δυνατῆς μεταμορφώσεως, εἶχε θέσει ὡς σκοπόν του νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν διάπλασιν ταύτης.

Τῷ εἶχε φέρει ἀναγνωσματάριον εἰς ἁπλῆν γλῶσσαν διὰ νὰ συνειθίσῃ καὶ πάλιν νὰ ἀναγινώσκῃ, διότι τὰ ἔτη τοῦ ληστρικοῦ βίου εἶχον σχεδὸν ἐξαλείψει τὰ ὀλίγα γράμματα, τὰ ὁποῖα ἤξευρε. Δὲν περιωρίζετο ὅμως εἰς τὴν στοιχειώδη αὐτὴν διδασκαλίαν, ἀλλ᾽ ἐζήτησε νὰ ἀφυπνήσῃ τὴν συνείδισιν καὶ νὰ διεγείρῃ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ ληστοῦ. Τοῦτο ἐπεδίωκε διὰ συνομιλίας ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον τοῦ ἀνέπτυσσε, δεικνύων διατὶ οὗτος ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ ὑπέστη τὸν θάνατον τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Παπποῦς ἐδέχετο τὴν διδασκαλίαν μὲ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ὡμοίαζε μὲ τὴν δίψαν ἑνὸς φυτοῦ ἀποξηραινομένου δι᾽ ἔλλειψιν ὕδατος. Οὕτω δὲ ἤρχισε καὶ ἐλάμβανε καλὴν κατεύθυνσιν ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ τοῦ ληστοῦ, πρὸς μεγίστην χαρὰν καὶ τοῦ Ρήγα, ὁ ὁποῖος παρηκολούθει τὴν πρόοδόν του ἐκ τοῦ πλησίον.

Διότι, ὅπως μὴ δοθῇ εὐρυτέρα διάδοσις τῆς παρουσίας τοῦ Παπποῦ εἰς τὸ κτῆμα τοῦ κ. Χατζηδημητρίου, μέχρις ὅτου θὰ ἔφθανεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἡ ἐπίσημος ἀμνηστεία, ἐθεωρήθη σκόπιμον νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ὁ Ρήγας εἰς τὸ σχολεῖον προσωρινῶς, τοσούτῳ μᾶλλον καθ᾽ ὅσον ἐπλησίαζον καὶ αἱ διακοπαὶ τῶν Χριστουγέννων. Παρ᾽ ὅλας ὅμως τὰς προφυλάξεις, ἡ περιπέτεια τοῦ Ρήγα μεταξὺ τῶν ληστῶν καὶ μέχρι τινὸς ὁ τρόπος τῆς διασώσεώς του, εἶχον κοινολογηθῇ καὶ συνεζητοῦντο εἰς κάθε οἰκίαν καὶ κάθε μαγαζὶ τῆς πλησίον κωμοπόλεως.

Ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχιακὰς κωμοπόλεις, τὸ Φαρμακεῖον ἦτο καὶ ἐκεῖ τὸ κοινὸν ἐντευκτήριον τῶν διανοουμένων. Ἐκεῖ συνεζητοῦντο τὰ τοπικὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας καὶ αἱ ἀπώτεραι ἐξωτερικαὶ εἰδήσεις. Ἀπὸ τῆς δείλης μέχρι τῆς ἐννάτης τῆς νυκτὸς τὸ φαρμακεῖον ὁμοίαζε πρὸς μίαν λέσχην, ὅπου οἱ εὐπορώτεροι, φεύγοντες τὴν μονοτονίαν τῆς οἰκίας, ἤρχοντο εἰς συνάφειαν μὲ τὸν ἔξω κόσμον.

Μίαν ἑσπέραν ὅμως, ὁπότε ραγδαία χιονοθύελλα εἶχε τρέψει εἰς φυγὴν τοὺς οἰκογενειάρχας θαμῶνας, τρεῖς μόνοι συνεζήτουν παρὰ τὴν θερμάστραν τοῦ φαρμακείου—ὁ Ἀστυνόμος, ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ φαρμακοποιός. Οὗτος ἐξέφραζε τὸν θαυμασμόν του διὰ τὸ σθένος μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Ρήγας εἶχε ἀντιμετωπήσει τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου ἐκ χειρὸς τῶν ληστῶν.

— «Ποῦ τὸ ηὗρε αὐτὸ τὸ θάρρος, . . . παιδὶ ἄβγαλτο, ἄπειρο ἀπὸ κινδύνους καὶ στενοχωρίας . . . ποῦ ἀπὸ τὴν κούνια δὲν ἐγνώρισε παρὰ μίαν ρόδινον ζωήν! Ἀκατανόητο εἶναι γιὰ μένα, ποῦ ἀνέπτυξε αὐτὸ τὸ θάρρος!

— «Χαρακτήρ!» εἶπεν ὁ Ἀστυνόμος. «Αὐτὸ λέγεται χαρακτήρ. Αὐτὸ γεννᾶται μὲ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ ἀναπτύσσεται, καλλιεργεῖται. Δὲν χρειάζονται μόνον στενοχωρίαι καὶ κίνδυνοι διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ χαρακτήρ. Καὶ ὁ πλέον ρόδινος βίος, ὅπως τὸν λέτε, δίδει μυρίας εὐκαιρίας· οἱ πειρασμοὶ τοῦ εὐπόρου καὶ ἀνέργου νέου εἶναι οἱ πλέον ἐπίφοβοι ἐχθροί, αἱ ὑποβολαὶ τῆς ἀνίας οἱ ὑπουλότεροι κίνδυνοι. Τὸ κατ' ἐμὲ ἀπαιτεῖται μεγαλείτερον σθένος χαρακτῆρος διὰ νὰ ὀρθοποδήσῃ κανεὶς ἐν μέσῳ τῶν πειρασμῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, παρὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν θάνατον».

— «Φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖ στρατιωτικός!»—ὑπέλαβεν ὁ φαρμακοποιός.—«Παραδέχομαι καὶ γὼ ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ὁ χαρακτήρ, ἀλλὰ πῶς ἀποκτᾶται, ἰδοὺ τὸ ζήτημα· Τὸν μορφώνει ὁ ἄνθρωπος ἢ γεννᾶται μὲ αὐτόν; . . . Σεῖς δάσκαλε, τί λέτε;»

— «Σὰν δάσκαλος θὰ σᾶς ἀπαντήσω—σχολαστικῶς.—Σᾶς ὑπενθυμίζω πόθεν παράγεται ἡ λέξις χαρακτήρ, ἀπὸ τὸ χαράσσω, ἀποτυπώνω· χαρακτῆρες λέγονται τὰ ἀποτυπώματα τῶν σημείων τοῦ ἀλφαβήτου, εἴτε ἔντυπα εἴτε γραπτά, ὡς ἐπίσης καὶ παντὸς σχεδίου τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μεταφερθῇ εἰς ἐπιφάνειαν ἄλλην, εἶναι δηλαδὴ εἰκὼν τοῦ πρωτοτύπου. Ὅταν δὲ τὸ πρωτότυπον ἦναι ἰδανικόν, τότε ἔχομεν τὴν ἠθικήν του εἰκόνα, τὸν χαρακτῆρα. Ὅταν τὸ ἰδανικὸν εἶναι τὸ τοῦ στρατιωτικοῦ καθήκοντος, ἔχομεν τὸν χαρακτῆρα τοῦ καλοῦ στρατιώτου, ὅστις ἀψηφεῖ τὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Ὑπάρχει ὅμως ἐδῶ καὶ ἄλλος τύπος χαρακτῆρος, εἶναι ὁ χαρακτὴρ ποῦ ἔδειξάν οἱ ἅγιοι μάρτυρες οἱ ὁποῖοι ἀπέθαναν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των. Ὁ χαρακτὴρ αὐτὸς ἀπεικόνιζε τὸ ὕψιστον ἰδανικὸν τὸ ὁποῖον ἐγνώρισεν ὁ κόσμος—τὸν Χριστὸν—τὸ θεῖον πρότυπον, τὸ ὁποῖον ὅμως δύναται καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναπαραστήσῃ. . . Πῶς; Ἀποβλέπων εἰς αὐτό, διανοίγων τὴν ψυχήν του πρὸς τὴν ἐπίδρασίν του, αὐτὸ ἔχων ὡς πρότυπον τῆς ζωῆς του. Τίποτε περισσότερον. Αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα ἔχει ὁ Ρήγας καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ φερθῇ ἀλλέως παρ' ὅπως ἐφέρθη εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν τῆς ἀποφάσεως».

Ἔπαυσε, καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἔμειναν σιωπηλοί, ἀναλογιζόμενοι τὴν σημασίαν τῆς ἰδέας, τὴν ὁποίαν διὰ πρώτην φορὰν ἤκουον καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος. Ὁ φαρμακοποιὸς ἔλυσε πρῶτος τὴν σιωπήν.

— «Καλά, ἀλλὰ ποῦ τὰ ἤξευρε ὅλα αὐτὰ τὸ παιδί; Ποῖος τοῦ τὰ ὑπέδειξε; Ἔλα δάσκαλε, μὴ κρύβεσαι. Σὺ ἐδημιούργησες τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ρήγα μὲ τὴν διδασκαλία σου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ παράδειγμά σου.

— «Φίλε μου», ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος. «Μ' αὐτὰ ποῦ λέτε φαίνεται ὅτι δὲν ἐννοήσατε τίποτε ἀπὸ ὅσα εἶπα. Βλασφημεῖ ὅποιος λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὸν χαρακτῆρα ἄλλου ἀνθρώπου. Τὸ πολὺ ποῦ ἠμπορεῖ—καὶ ὀφείλει—νὰ κάμῃ, νὰ ὑποδείξῃ τὸ πρότυπον, τὸν Χριστόν, καὶ νὰ παρακινήσῃ ὅπως στρέψῃ τὴν ψυχήν του πρὸς Αὐτόν. Ὅλα τὰ λοιπὰ εἶναι ἔργον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον δέχεται ἡ ψυχή».

Εἶπε τότε καὶ ὁ Ἀστυνόμος:

— Παραδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ Μωαμεθανοὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε μέγας προφήτης. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸν διώρισε ὁ Ἀλλὰχ νὰ ἔλθῃ Κριτὴς τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἀλλ' οὐδέποτε ἐμελέτησα τὸν χαρακτῆρά του, διότι τὰ ἑλληνικά μου εἶναι πρακτικά. Δὲν ἐννοῶ τὴν ἐκκλησιαστικήν σας γλῶσσαν. Ἂν ὑπῆρχε μετάφρασις εἰς ἁπλῆν γλῶσσαν....

— «Ὑπάρχει, καὶ πιστοτάτη, ἐκ τοῦ κειμένου, ὑπὸ τοῦ Βάμβα, — «ἐγὼ θὰ σᾶς προμηθεύσω μίαν, ἐὰν μοῦ τὸ ἐπιτρέψετε».

Ἀπεχωρίσθησαν τέλος, ὁ δὲ φαρμακοποιὸς ἐμονολόγει: — «Τέλος πάντων, τί ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ δάσκαλος! Σοῦ διαπλάττει χαρακτῆρα μὲ τὴν διδασκαλία του καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ ἰδίου τοῦ χαρακτῆρος, κ' ἔπειτα σοῦ λέει ὅτι δὲν ἔκαμε τίποτε. Ἂν δὲν ἦτον ἔτσι, πρῶτα πρῶτα τὰ παιδιὰ δὲ θὰ τὸν ἤκουαν· αὐτὰ προσέχουν καλλίτερα ἀπὸ 'μᾶς τοὺς μεγάλους. Ἀλλὰ σ' αὐτὸν οὔτε μὲ τὸ κιάλι δὲν μπορεῖ νὰ βρῇ κανεὶς σφάλμα. Ἀπόδειξις καὶ ὅτι ἐδέχθη ὁ Τοῦρκος νὰ διαβάσῃ Εὐαγγέλιο..... Ἀπίστευτο πρᾶγμα!»

Ἔφθασε τέλος ἡ ἀναμενομένη ἀμνηστεία τὴν ὁποίαν ὁ Ἀστυνόμος διὰ τοῦ ἰσχύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει θείου του κατώρθωσε νὰ λάβῃ χωρὶς τὴν συνήθη χρονοτριβὴν καὶ τὰς ἐξωδίκους διατυπώσεις. Ἡ εἴδησις ἔφερε χαρὰν καὶ ἀνακούφισιν εἰς ὅλους, ἀλλ' ἴσως ὀλιγώτερον ὅλων εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἐνδιαφερόμενον. Περιέργως, ὑπὸ τὰς νέας συνθήκας τῆς διδασκαλίας, τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς ἀφυπνίσεως νέων ὅλως αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν, εἶχε δημιουργηθῆ εἰς τὸν παπποῦ μία ψυχικὴ κατάστασις, τῆς ὁποίας τὸ κύριον στοιχεῖον ἦτο ἡ ***συναίσθησις ἐνοχῆς,*** ὥς δὲ ἐκ τούτου ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου του ἐφαίνετο ἡ μόνη λογικὴ λύσις, ἡ μόνη δικαία ποινή, ἂν δὲ εἶχεν ἀποτύχει ἡ ἐνέργεια δι' ἀμνηστείαν θὰ ἐδέχετο τὴν θανατικὴν ποινὴν μὲ πλήρη ἀταραξίαν καί, τρόπῳ τινί, ὡς ἐλαφρύνουσαν τὴν ἐνοχήν του. Ταῦτα ἐξέθεσεν εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅταν τοῦ ἀνήγγειλε τὴν καλὴν εἴδησιν. Ἡ ψυχικὴ αὐτὴ κατάστασις ἐφαίνετο ὅτι μᾶλλον εὐχαρίστει τὸν διδάσκαλον.

— «Ἔκαμες τὸ πρῶτον βῆμα εἰς τὸν καλὸν δρόμον, Παπποῦ», τοῦ εἶπε. Αὐτὸ ποῦ αἰσθάνεσαι εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν — λέγεται συναίσθησις τῆς ἐνοχῆς. Χωρὶς συναίσθησιν τῆς ἐνοχῆς δὲν ἠμπορεῖς νὰ μετανοήσῃς, καὶ χωρὶς νὰ μετανοήσῃς πῶς θὰ λάβῃς τὴν συγχώρησιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ σου παρελθόντος;»

— Καὶ πῶς θὰ τὴν λάβω; Τὶ κανόνα πρέπει νὰ κάνω γιὰ νὰ μοῦ συγχωρέσῃ ὁ Χριστὸς τὰ κρίματά μου;

— «Ὅ,τι ἔκαμε καὶ ἄλλος ἕνας ληστὴς τὴν ὥραν ποὺ ἐκρέμετο ἐπάνω σ᾽ ἕνα σταυρό, πλάϊ στὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ». Καὶ μὲ τὰς ἁπλᾶς λέξεις τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ ἀναπαρέστησε τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐκείνου παρελθόντος, διὰ τῆς μετανοίας καὶ πίστεως ἀνθρώπου, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἀπέμενε πλέον καιρὸς δι᾽ ἔργα καὶ κανόνα μετανοίας.

Ὁ Παπποῦς τὸν ἤκουε προσηλωμένος. Τὸ μέγεθος τῆς ἰδέας, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐδέχθη τὸν ληστὴν καὶ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἁπλῶς διότι ἐπίστευσε ὅτι δύναται νὰ τὸν σώσῃ! Τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἐφαίνετο ὅτι δυσκόλως τὴν παρεδέχετο· ὡς ἐκ τούτου ὁ διδάσκαλος ἐθεώρησε καλὸν νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ τὴν χωνεύσῃ καλῶς.

—Ἦτον καὶ ἄλλος ἕνας ἄνθρωπος—Τελώνης, ἁμαρτωλός, πλεονέκτης, ἄδικος, ὁ ὁποῖος ἦλθε εἰς συνάντησιν μὲ τὸν Χριστὸν καὶ εἶδε τὸν ἑαυτόν του ὅπως ἦτον,—ὅλως μαυρισμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀνάξιος οὔτε τοὺς ὀφθαλμούς του νὰ σηκώσῃ πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἔτυπτε τὸ στῆθος του καὶ μόνον δύο τρεῖς λέξεις ἠμπόρεσε νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὸ στόμα του, ἀλλ᾽ ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του.—Ἔκραξε, «Ἐλέησέ με Κύριε, τὸν ἁμαρτωλόν». Καὶ τί νομίζεις; Ὁ Χριστὸς εἶπεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐδικαιώθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπέστρεψε μὲ νέαν ψυχὴν εἰς τὸ σπῆτι του.— «Καὶ ὁ Τελώνης καὶ ὁ Ληστὴς ἔλαβον τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν των, ἐδικαιώθησαν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τοῦ Θεοῦ, διότι ἔκραξαν πρὸς τὸν Χριστὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ των ἀπελπισίᾳ, ἐπίστευσαν ὅτι μόνος Αὐτὸς ἠμποροῦσε νὰ τοὺς ξεπλύνῃ ἀπὸ τὰς κηλίδας τῆς ἁμαρτίας, νὰ καθαρίσῃ τὴν ψυχήν των, νὰ τοὺς κάμῃ ἰδικούς Του. Εἶδες μὲ πόσο λίγα λόγια τὸν παρεκάλεσαν;... Γιατί καὶ σὺ Παπποῦ νὰ μὴ τὸν παρακαλέσῃς!»

Διάφοροι ἀσχολίαι ἐμπόδισαν τὸν διδάσκαλον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἔπαυλιν ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα. Οἱ οἰκοδεσπόται τὸν ἐδέχθησαν μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας.

—«Ἦλθα κάτω, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσα νὰ σὲ συναντήσω», εἶπεν ὁ κὺρ Ἀποστόλης—«ἤσουν στὸ σχολεῖο καὶ δὲν εἶχα καιρὸν νὰ κατέβω ὡς ἐκεῖ. Εἶχα πάει, ἀλήθεια, νὰ εὕρω τὸν ἱερέα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, νὰ τοῦ μιλήσω περὶ τοῦ Παπποῦ. Τώρα ποῦ ἀμνηστεύθη, δὲν ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ νὰ κάνῃ τὰ χριστιανικά του καθήκοντα, νὰ ἐξομολογηθῇ, νὰ μεταλάβῃ, νὰ ξαναγίνῃ Χριστιανός; Τὰ εἶπα αὐτὰ εἰς τὸν Παπᾶν, ἀλλ᾽ αὐτὸς μοῦ ἀπήντησε ὅτι εἶναι πολὺ μεγάλη εὐθύνη δι᾽ αὐτὸν νὰ ὁρίσῃ τὸν κανόνα γιὰ ἕναν πρῴην ληστήν. Ὑπάρχουν κανόνες τῶν διαφόρων οἰκουμενικῶν συνόδων—τὸ Πηδάλιον τὰ λέγει—ἀλλ᾽ αὐτὸς δὲν αἰσθάνεται ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην μιᾶς τέτοιας περιστάσεως. Μ᾽ ἐσυμβούλευσε νὰ στείλωμε τὸν Παπποῦ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἔχουν τὴν πεῖραν τῶν τοιούτων, καὶ θὰ τοῦ ὁρίσουν τὴν ἄσκησιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ κάμῃ».

«— Καὶ τί εἶναι διὰ τὸν Παπποῦ ἡ ἄσκησις; Αὐτὸς τόσα ἔτη ἔζησε βίον πλέον ἢ ἀσκητοῦ, πείνης, στερήσεων, διαρκοῦς κοπώσεως, διαρκοῦς ἀνησυχίας, ἡ σπάθη τοῦ Δαμοκλέους ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλήν του μέρα καὶ νύκτα; Θυμᾶστε καὶ τὸ κλέφτικο τραγοῦδι ποῦ λέει «ψωμὶ ζεστὸ δὲν ἔφαγα, νερὸ ζεστὸ δὲν ἤπια;» Ὅσον δὲ διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ῥήτρας, αὐτὸς εἶναι ἀγράμματος· μόλις τώρα ἀρχίζει νὰ διαβάζῃ στὸ ἀναγνωσματάριον τῆς δευτέρας δημοτικοῦ. Ἂν θέλετε, ἂς

τὸν ἀφήσωμεν ἀκόμη ἥσυχον, νὰ συνέλθῃ καλὰ καὶ τότε ἂν τὸ ἐπιθυμῇ ὁ ἴδιος ἂς ὑπάγῃ νὰ ἀσκητεύσῃ».

Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ διδάσκαλος μετέβη πλησίον τοῦ Παπποῦ.

Ἐκ τοῦ πρώτου βλέμματος τὸ ὁποῖον ἔρριψε ἐπάνω εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του, ἐννόησε ὅτι εἶχεν ἐπιτελεσθῆ τὸ μέγα θαῦμα, ὅτι ὁ λῃστὴς εἶχε εὕρει παρὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν εἰρήνην τῆς ἀφέσεως.

«—Βλέπω ὅτι πηγαίνεις καλλίτερα σήμερον Παπποῦ», τοῦ εἶπε.

«—Τί καλλίτερα; καλὰ καὶ εὐτυχισμένα! Τὸν παρακάλεσα, Δάσκαλε, Τοῦ εἶπα: Ἐλέησέ με τὸν ἁμαρτωλόν!», τοῦ τὸ ξαναεῖπα, τοῦ τὸ φώναξα μὲ κλάμμα, ἐκεῖ, ἀπὸ κάτω ἀπ᾽ τὴς ἐλῃές. Καὶ μ᾽ ἄκουσε. Δὲν ξέρω νὰ σοῦ πῶ πῶς. Τοῦτο μόνο μπορῶ νὰ σοῦ πῶ, πῶς ἔφυγε, διαλύθηκε ἡ στενοχώρια μου. Εἶμαι ἥσυχος· ἔχω μιὰ χαρὰ ποῦ δὲν τὴν ἐφαντάσθηκα ποτέ. Ἄχ! δάσκαλε, πῶς νὰ τὸν εὐχαριστήσω τὸν Χριστόν μου; Τί νὰ κάνω γιὰ νὰ Τοῦ δείξω πῶς δὲν εἶμαι κανένας ἀχάριστος; Ἐσὺ ποῦ μὲ ἔφερες σ᾽ Αὐτὸν πές μου πῶς μπορῶ νὰ δείξω πῶς Τὸν ἀγαπῶ; πῶς τὸν εὐχαριστῶ;»

Ὁ διδάσκαλος, ὅλως συγκεκινημένος, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαντήσῃ εὐθύς· ἔπειτα εἶπε:

«—Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ, κάνει θυσίες· ὅσο δὲ πιὸ μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη, τόσο μεγαλειτέρα καὶ ἡ θυσία ποῦ κάνει. Τί θυσία νὰ κάνῃς ἐσύ, Παπποῦ, γιὰ τὸ Χριστό; Νὰ πᾷς νὰ ἀσκητεύσῃς; Νὰ τιμωρήσῃς δηλαδὴ τὸ σῶμα σου; Μὰ τὸ σῶμα σου τὸ τιμωρεῖς τώρα δεκαπέντε χρόνια πολὺ χειρότερα ἀπὸ ἀσκητή, διότι ὁ ἀσκητὴς ἔχει ἥσυχη τὴν συνείδησί του, ἐνῷ ἐσὺ ἔζησες μὲ τὴν ἀνησυχία, μὲ τὴν τρομάρα καὶ μὲ τὴν ἀχώριστη συντροφιὰ τῶν κακῶν σου πράξεων. Σὺ μόνος σου νὰ σκεφθῇς καὶ νὰ μοῦ πῇς, τί μποροῦσες νὰ θυσιάσῃς γιὰ τὸ Χριστό, ποῦ νὰ σοῦ κοστίζῃ, μὰ ἀληθινὰ νὰ σοῦ κοστίζῃ. Δὲν εἶναι καμμία ἐπιθυμία σου, καμμία ἐλπίς, καμμία φιλοτιμία, ποῦ νὰ μπορεῖς νὰ τὴ θυσιάσῃς, νὰ ταπεινωθῇς χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἰδίας σου ψυχῆς;»

Ὁ Παπποῦς ἔγειρε τὸ πρόσωπόν του ἐπάνω εἰς τὰ χέρια του, ἔμεινε ἀρκετὴν ὥραν χωρὶς νὰ ἀπαντήσῃ.

«—Δάσκαλε, εἶπε τότε, δὲν ἤξερω πῶς μαντεύεις τὸ νοῦ τοῦ ἄλλου . . . Ναί, ἔχω κἄτι, ποῦ ἂν τὸ φανερώσω θὰ μὲ ρίξῃ κάτω, μὰ πολὺ κάτω στὰ μάτια σου, στὰ μάτια τοῦ καλοῦ νοικοκύρη ποῦ μὲ συμμάζεψε, ἀλλὰ πρῶτο καὶ κυριώτερο γιὰ μένα, στὰ μάτια ἐκείνου τοῦ ἁγίου παιδιοῦ, τοῦ Ρήγα. Αὐτὸς τώρα μὲ ἔχει γιὰ σωτῆρα του. Ὅλα μου τὰ περασμένα χρόνια τὰ ἔχει σβυσμένα, μόνον ὡς φίλο καὶ σωτῆρα του μὲ βλέπει. Πολὺ θὰ πέσω ἀπ᾽ τὴν ὑπόληψί του, ἀπ᾽ τὴν ἀγάπη του, ὅταν μάθῃ . . . . Ἀλλὰ θὰ τὸ πῶ, Χριστέ μου! γιὰ τὴν ἀγάπη Σου, θὰ τὸ πῶ! . . . Ἐγὼ ἤμουν ὁ γέρος ποῦ ἐκαθόμουν κάτω στὸν Ταξιάρχη, στὴν πανήγυρι. Ἐγὼ ἔμαθα ἀπ᾽ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον ποὺ κουβεντιάζαμε ἀπὸ βραδύς, τὴν παραμονή, πῶς ὁ κὺρ Ἀποστόλης εἶναι ὁ πλουσιώτερος νοικοκύρης τοῦ τόπου—χρῆμα ἀμέτρητο — καὶ σκέφθηκα νὰ πιάσωμ᾽ αὐτόν, νὰ πάρωμε χονδρὰ λύτρα, ἀλλ᾽ ὕστερα ποῦ ἄκουσα πῶς θὰ περάσῃ τὸ παιδί του, ἄλλαξα τὴ σκέψι καὶ ἔτρεξα κι᾽ εἰδοποίησα τοὺς συντρόφους ποῦ ἦταν κρυμμένοι στὸ ὁρμάνι. Ἐγὼ

τράβηξα νὰ εἰδοποιήσω τὸν καπετάνιο καὶ νὰ τοῦ πάρω ὑπόσχεσι ὅτι θὰ μοῦ δώση κι' ἐμένα μερίδιο στὰ λύτρα. Σκοπός μου νὰ φύγω ἔπειτα!... Τώρα τὸ παιδὶ θὰ μὲ συχαθῆ, οὔτε νὰ μ' ἀκούση θὰ θελήση πιά, γιατὶ τέτοια προδοσία δὲν θὰ τὴν καταλάβη πῶς μπορεῖ νὰ γίνη! Ἂς ἦναι... Καὶ πάλιν ὁ Παπποῦς ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν του εἰς τὰς χεῖρας του, ἀφηρημένος εἰς πικρὰς σκέψεις, βλέπων διὰ μιᾶς νὰ καταρρέη ὅλη ἡ εὐτυχία τὴν ὁποίαν εἶχε φαντασθῆ.

Δὲν ἤκουσε βήματα νὰ πλησιάζουν, ἀλλ' ἀνεσκίρτησε ὅταν ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Ρήγα.

— «Ἦλθα κ' ἐγὼ νὰ σᾶς κάνω συντροφιά,» εἶπε καὶ εὐθύς.... «Τί ἔχεις Παπποῦ; φαίνεσαι στενοχωρημένος».

— «Κἄτι ἔχει νὰ σοῦ εἰπῆ,» εἶπεν ὁ διδάσκαλος.

— «Ρήγα, ἔχω νὰ σοῦ πῶ τοῦτο.—Ἐγὼ ἤμουν ὁ γέρος ποῦ βρέθηκα κάτω στὸν Ταξιάρχη ὅταν ἤλθατε μὲ τὸν πατέρα σου καὶ τὸν Παπαγρηγόρη. Ἐγὼ ἔτρεξα καὶ εἰδοποίησα τοὺς συντρόφους ποὺ ἦταν κρυμμένοι στὸ Ὁρμάνι—κι' ἀπὸ ἐκεῖ ἔτρεξα ἐμπρὸς νὰ πῶ τοῦ Καπετάνιου νὰ ζητήση μεγάλα λύτρα, γιατὶ εἶχα μάθει πῶς ἦταν πολὺ πλούσιος ὁ πατέρας σου.—Ἐγὼ παιδί μου ἔπρεπε αὐτὸ νὰ σᾶς τὸ μαρτυροῦσα ἀπ' τὴν ἀρχὴ ποῦ ἦλθα ἐδῶ, νὰ μὴν ἄφινα νὰ μὲ νομίζετε ἄξιον νὰ μ' ἀγαπᾶτε, νὰ μοῦ κάνετε τόση περιποίηση. Τώρα ξέρω πῶς δὲ θὰ θέλετε οὔτε νὰ μὲ δῆτε – ἀλλὰ τοῦτο τὸ κάνω γιὰ νὰ δείξω τὴν ἀγάπη μου στὸ Χριστό, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐσυγχώρησε τὴν περασμένη μου ζωὴ καὶ πιστεύω νὰ μὴ μ' ἀφήση ὡς τὸ τέλος...». Ἐστράφη νὰ φύγη, ἀλλ' εἰς μίαν στιγμὴν ᾐσθάνθη τὸν βραχίονα τοῦ Ρήγα πέριξ τοῦ λαιμοῦ του, καὶ τὸν ἤκουσε λέγοντα:

—«Τίποτε δὲν ἀλλάζει, Παπποῦ, τὴν ἀγάπην μου γιὰ σένα. Ἄλλως τε—θέλεις νὰ σοῦ τὸ 'πῶ τώρα; Αὐτὸ ποῦ μοῦ λὲς τὸ εἶχα μαντεύσει πρὸ πολλοῦ».

ΤΕΛΟΣ **Μ. Θ. Σ.**

ΒΛΕΠΕΙΝ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ

Εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ἔχομεν τὴν ἱστορίαν Ζακχαίου τοῦ Τελώνου, ὅστις, ὢν μικρὸς τὸ ἀνάστημα, ἀνέβη ἐπὶ τῆς συκομωρέας, ὅπως ἴδη τὸν Χριστὸν διαβαίνοντα διὰ τῆς πόλεως τῆς Ἱεριχοῦς. Ὅτε δὲ ὁ Χριστὸς ἐπλησίασεν, ἐστάθη καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐξ ὀνόματος λέγων: «Ζακχαῖε, σπεῦσον καὶ κατάβα». Καὶ ἐκεῖνος κατέβη.

Ὅ,τι συνέβη τότε συμβαίνει καὶ σήμερον — ὄχι μόνον ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ εἰς ἕνα τόπον — παντοῦ καὶ πάντοτε ἀληθεύει ὅτι ***ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διέρχεται.*** Διέρχεται διὰ τῶν οἰκιῶν μας, διὰ τῶν ὁδῶν μας, διέρχεται διὰ τῆς ζωῆς μας, διὰ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν τὸν βλέπομεν, ἄλλοτε δὲ ὄχι. Διατί;

Δύο λόγοι ὑπάρχουν, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν βλέπομεν τὸν Κύριον ὅταν διέρχεται. Ὁ πρῶτος λόγος εἶναι ὅτι ***εἴμεθα πολὺ μικροὶ τὸ ἀνάστημα.*** Ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πολὺ ταπεινή, αἱ βλέψεις αὐτοῦ πολὺ χαμηλαί. Περιπλέκεται

εἰς πάμπολλα πράγματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἐμποδίζουν ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδῃ τὸν Κύριον ὅταν διέρχεται τῆς ζωῆς του. Οἱ σκοποί του εἶναι ταπεινοὶ καὶ εὐτελεῖς· αἱ ἐλπίδες, ἡ πίστις, τὸ θάρρος του, εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Ἡ χεὶρ ἑνὸς μικροῦ παιδίου, ὅταν τίθεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν δύναται νὰ ἀποκλείσῃ τὴν θέαν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ὁμοίως πολλὰ πράγματα ἀσήμαντα καὶ μικρὰ ὅσον μία χεὶρ παιδική, μᾶς ἐμποδίζουν εἰς τὰς βλέψεις μας, ὅταν προσπαθῶμεν νὰ ἴδωμεν πέραν τῶν ὁρίων τῶν αἰσθητῶν, πρὸς τὰ ἀόρατα καὶ πνευματικά.

Λέγομεν: «Ὢ! δὲν ἔχω καμμίαν συναίσθησιν τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, τῆς βοηθείας Αὐτοῦ!» καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἀδυνάτου πίστεως, μηδαμινῆς ἐλπίδος, ἀκούομεν, ἐὰν καλῶς προσέξωμεν, φωνὴν λέγουσαν: «Ἀνάβα ὑψηλότερον!».

Ἄλλοι πάλιν ***πετοῦν πολὺ ὑψηλὰ*** εἰς τὸν πνευματικὸν κύκλον· δογματίζουν καὶ θεολογοῦν, λησμονοῦντες ὅτι ***ἡ θρησκεία εἶναι ἔμπρακτος,*** καὶ ἀγνοοῦντες ὅτι κάτω εἰς τὴν γῆν στενάζει τὸ πλῆθος τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος. Καὶ εἰς τούτους ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ ἀκούεται λέγουσα: «Καταβῆτε! Καταβῆτε εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων καὶ ἀναγκῶν, τῶν ἀνθρωπίνων δισταγμῶν καὶ τῆς ἀπελπισίας. Ἐδῶ θὰ ἔλθητε εἰς συνάφειαν μὲ τοὺς ὁμοίους σας· καὶ δι᾽ αὐτῶν θὰ εὕρητε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὁδόν. Ἐδῶ θὰ ἴδητε τὸν Κύριον, διότι τὴν ὁδὸν ταύτην διῆλθε καὶ διέρχεται ἀκόμη. Κατέλθετε λοιπὸν καὶ ζήσατε μὲ τοὺς ὁμοίους σας, ὄχι ὑπεράνω αὐτῶν, καὶ θὰ ἔχητε σύντροφον τὸν Κύριον».

Αὐτὴ εἶναι ἡ διδασκαλία, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Ζακχαίου. Νὰ ἤμεθα πάντοτε ἕτοιμοι νὰ ἐρωτῶμεν ἑαυτούς: «Διατί δὲν αἰσθάνομαι τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν καθημερινήν μου ζωήν; Μήπως στέκω πολὺ ὑψηλά; Διατὶ δὲν αἰσθάνομαι τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὁποίαν ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἔπρεπε νὰ δίδῃ εἰς εἰλικρινῆ ὀπαδόν Του. Μήπως στέκω πολὺ χαμηλά;» Ἡ καθημερινὴ αὕτη σκέψις καὶ ἐρώτησις δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἐνεργήσῃ σωτηριωδῶς ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν φυλάττουσα τὸν Χριστιανὸν ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν, τὸν Φαρισαϊσμόν, τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν ματαίαν φιλοσοφίαν, ἐξ ἄλλου δὲ ἐμποδίζουσα τὴν ἀπελπισίαν καὶ δίδουσα θάρρος καὶ ἰσχὺν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ Χριστιανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἂς προσέχωμεν δὲ μήπως ἤμεθα ἡμεῖς ἐμπόδιον εἰς ἄλλους, ὥστε ἐκεῖνοι νὰ μὴ δύνανται νὰ ἰδοῦν τὸν Κύριον. Ὅπως ὁ μικρὸς τὸ ἀνάστημα Ζακχαῖος ἠμποδίζετο ὑπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἀναστήματος τῶν ἄλλων, ἔτσι καὶ ἡμεῖς ἐνδέχεται νὰ γινώμεθα ἐμπόδιον, εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἴδουν τὸν Κύριον. Οἱ γονεῖς ἂς προσέξουν μήπως ἦναι αὐτοὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν πνευματικὴν προαγωγὴν τῶν τέκνων των, τῶν οἰκείων των, οἱ προϊστάμενοι τῶν ὑπαλλήλων των, οἱ εὐποροῦντες καὶ πεπαιδευμένοι, τῶν πενήτων καὶ ἀμαθῶν καὶ ἀδιαφορούντων.

Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐθύνη τοῦ κατ᾽ ὄνομα Χριστιανοῦ, ὅστις διὰ τοῦ στόματος μόνον ὑποδεικνύει τὸν Χριστόν, διὰ τῆς ζωῆς δὲ καὶ τοῦ παραδείγματός του ἀποκρύπτει Αὐτὸν ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἄλλων!

Ἐστὲ λοιπὸν ἕτοιμοι πάντοτε νὰ ὑπακούητε εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Κυρίου, οἱ μὲν ὑψηλὰ στέκοντες, νὰ καταβῆτε, οἱ δὲ χαμηλὰ νὰ ὑψωθῆτε εἰς ὑψηλό-

τερον ἐπίπεδον. Διὰ νὰ ὑπακούωμεν δὲ πρέπει νὰ δίδωμεν προσοχήν, νὰ ἐντείνωμεν τὸ οὖς πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου ἥτις δὲν κραυγάζει οὐδὲ φιλονεικεῖ. Ἡ φωνὴ αὕτη δύναται νὰ ἀκουσθῇ εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἐν τῇ πραγματικότητι, εἰς πάσας τὰς σχέσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς, εἰς τὸ πρόσωπον παντὸς ἀνθρώπου μὲ τὸν ὁποῖον ἔρχεται κανεὶς εἰς συνάφειαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος εἶπεν: «Ὅ,τι ἂν ἐποιήσατε εἰς ἕνα τῶν ἐλαχίστων τούτων, εἰς Ἐμὲ ἐποιήσατε!»

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) ***Κάρολος Βάγνερ.***

ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΛΥΧΝΙΑΙ

(Ματθ. κε΄.)

Ἐκ τῆς Παραβολῆς τῶν Δέκα Παρθένων οὐδεμία εἰκὼν προβάλλει μὲ ζωηρότερα χρώματα ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Μωραὶ Παρθένοι, ἀφυπνισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἤχου τῆς προσεγγιζούσης νυμφικῆς συνοδείας, εὑρίσκουν κενὰς τὰς λυχνίας των. Διατὶ ἡ ψυχολογικὴ αὕτη στιγμὴ τόσον ζωηρῶς ἐντυποῦται ἐπὶ τῆς φαντασίας παντὸς ἀναγνώστου; Διότι ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ ἕκαστος τὴν ἀντανάκλασιν κρισίμου στιγμῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ του ζωῇ, ἂν ὄχι ὑπὸ ἔποψιν πνευματικὴν ἀλλὰ πάντως ἠθικήν.

Αἱ πέντε λυχνίαι δὲν παριστοῦν εὐκαιρίας, σχέδια, ἐλπίδας ἐσβεσμένας, αἵτινες ἔλαμψαν πρὸς καιρὸν ἐν τῇ ζωῇ ἑκάστου; Καὶ δικαιούμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀναλογίαν καὶ νὰ εἴπωμεν, ὅτι αἱ πέντε ἐσβεσμέναι λυχνίαι παριστοῦν τὰς ἀπολεσθείσας εὐκαιρίας πρὸς πνευματικὴν ὠφέλειαν καὶ προαγωγήν, πρὸς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν, αἱ δὲ πέντε ἀνημμέναι παριστοῦν τὰς ἐνώπιον ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν εὑρισκομένας εἰσέτι εὐκαιρίας, ἄγνωστον ἂν θὰ τὰς δεχθῶμεν καὶ πῶς θὰ τὰς μεταχειρισθῶμεν.

Ἀληθῶς, ***τὸ παρελθὸν*** μὲ τὰ λάθη του καὶ μὲ τὰς ἀποτυχίας του, καὶ ***τὸ μέλλον*** μὲ τὰς ἐλπίδας του καὶ τὸ ἄγνωστόν του τέλος, εἶναι αἱ δέκα λυχνίαι, τὰς ὁποίας εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον παρέχει ἡ ζωὴ αὕτη πρὸς δοκιμασίαν αὐτοῦ καὶ προετοιμασίαν διὰ τὴν ἄλλην ζωήν. Ἂς ἀφήσωμεν τὸ παρελθὸν καὶ ἂς ἐπισκοπήσωμεν τὸ μέλλον.

Ἰδοὺ πέντε λυχνίαι ἀναμένουσαι ἕνα ἕκαστον. Εἶναι εὐκαιρίαι ἀγαθοῦ, πολυτιμότεραι καὶ μεγαλείτεραι τῶν εὐκαιριῶν πρὸς κακόν· εἶναι εὐκαιρίαι πρὸς εὐλογίαν, πρὸς εὐτυχίαν, καὶ τέλος πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτέθημεν εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ πρώτη εἶναι ***ἡ λυχνία τῆς Μετανοίας.*** Ἄναψον αὐτήν, φίλε ἀναγνῶστα — ἂς ἀναφλεγῇ ἡ θρυαλλίς του ὑπὸ τὸν σπινθῆρα τοῦ ἐξ ὕψους φωτισμοῦ. Εἰπέ· «Θεέ! ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ!» Καὶ ἡ λυχνία σου θὰ ἀνάψῃ καὶ θὰ καίῃ ἄσβεστος.

Ἡ λυχνία τῆς Πίστεως. Καὶ αὐτὴ ἀναμένει τὸν σπινθῆρα διὰ νὰ ἀνάψῃ. Ἀλλὰ πίστις εἰς τί; εἰς ποῖον; Εἰς σεαυτόν; Ὄχι βεβαίως, ἡ πικρὰ πεῖρα σοὶ ἀπέδειξε πόσον ἀσταθὴς εἶναι ὁ χαρακτήρ σου, ἡ θέλησίς σου, αἱ καλαί σου ἀποφάσεις! Εἰς ἄλλους; Ἀλλ' εἶναι πανομοιότυπά σου! Εἰς τὸν Χριστόν! εἰς αὐτὸν

καὶ μόνον. Ἄναψον τὸν λύχνον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ θέλει φωτίζει ἀσφαλῶς τὰ βήματά σου.

Ἰδοὺ ***ἡ λυχνία τῆς Ἐλπίδος.*** Εἴτε μακρὰν εἴτε πλησίον εἶναι τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας σου, δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ τὸ διέλθῃς ἄνευ τῆς ἐλπίδος. Ἄναψον λοιπὸν τὴν λυχνίαν ταύτην καὶ μὴ ἀφήσῃς πνοὴν ἀπελπισίας νὰ σβύσῃ αὐτήν· καὶ τὸ φῶς θὰ φωτίσῃ οὐ μόνον τὸ μέλλον ἀλλὰ καὶ τὸ σκότος τοῦ παρελθόντος βίου σου.

Ἡ λυχνία τῆς Ἀγάπης σὲ ἀναμένει. Καὶ ἂν ἀκόμη ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ δὲν ὑπάρχῃ διὰ σὲ ἀνθρωπίνη καρδία, ἔχεις βεβαίαν, πλουσιοπάροχον καὶ παρήγορον τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἐξύφανε τὸ θαυμάσιον σχέδιον τῆς σωτηρίας σου. Ἔχεις τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἔγεινε ἄνθπωπος καὶ ὑπέφερεν ὑπὲρ σοῦ. Ὢ! σπεῦσον νὰ ἀνάψῃς τὴν λυχνίαν τῆς ἀγάπης, ἥτις θὰ πληρώσῃ καὶ τὴν ἰδικήν σου ψυχὴν ἀγάπης πρὸς πάντας, ἐξαναγκάζουσα οὕτως ἀνταπόδοσιν ὁμοίαν.

Τελευταία σὲ ἀντικρύζει ***ἡ λυχνία τῆς Ἀποφάσεως.*** Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ ταύτης· κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὴν ἀνάψῃ διὰ σέ. Εἶναι ἡ λυχνία τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία καὶ ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ. Ἄκουσον τὶ λέγει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν : «***Πᾶς ὁ θέλων, ἂς λάβῃ δωρεὰν τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς!*** » Ὑπάκουσον καὶ ἄναψον τὴν λυχνίαν ταύτην, καὶ τότε τὸ φῶς τῶν ἄλλων λυχνιῶν θὰ φωτίζῃ τὴν ἐπίγειόν σου ὁδὸν καὶ θὰ θερμαίνῃ τὴν καρδίαν σου μέχρι τέλους· ἡ δὲ ὁδὸς αὕτη θὰ ἦναι ἡ ὁδὸς τῶν δικαίων, «ἡ φέγγουσα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μέχρι τῆς τελείας ἡμέρας».

ΠΟΙΚΙΛΑ

— ***Δύο ζητήματα*** ἀπασχολοῦν τὸ κοινὸν τῆς Μ. Βρεττανίας ἀπό τινος : ἡ σχετικὴ πρὸς τοὺς μικτοὺς γάμους Παπικὴ Ἐγκύκλιος «ne temere», καὶ τὸ ζήτημα τῆς βεβηλώσεως τῆς Κυριακῆς διὰ τοῦ ἀνοίγματος τῶν θεάτρων καὶ κινηματογράφων. Ἐπ' ἀμφοτέρων τούτων τῶν ζητημάτων τὸ Βρεττανικὸν κοινὸν παρουσιάζει μέτωπον ἑνιαῖον, καθότι αἱ ἀντιδρῶσαι μειονότητες εἶναι—δὲν λέγομεν εὐκαταφρόνητοι— ἀλλὰ πάντως ἀνίκανοι ὅπως ὑπερισχύσουν.

Αἱ σκανδαλώδεις ἐνέργειαι τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ κλήρου ἐν Λίβερπουλ, σχετικῶς πρὸς τὸν μικτὸν γάμον, προεκάλεσαν θύελλαν διαμαρτυριῶν ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ, καὶ θαρραλέαν ἀντενέργειαν ἐκ μέρους τοῦ Ἐπισκόπου Λίβερπουλ. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν δὲ συμβούλιον ὑπέβαλεν αἴτησιν εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κανταβουρίας, ὅπως διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ τεθῇ φραγμὸς εἰς παρομοίας ξένας ἐπεμβάσεις. Ὅτι δὲ τὸ Βρεττανικὸν κράτος εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐμποδίσῃ τοιαύτας ἐπεμβάσεις εἰς τὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, οὐδεμία ἀμφιβολία. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν κλῆρον, (πειθήνιον ἄλλως τε εἰς τὸ ἀνέκκλητον κέλευσμα) νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἐνσπείρῃ ταραχὴν εἰς τὰς οἰκογενείας, διὰ τῶν ὑπούλων πιέσεων τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτικῶν καὶ ἱερατικῶν ἐπιδράσεων. Διότι ἡ ἐγκύκλιος αὕτη δὲν ἰσοδυναμεῖ μόνον μὲ ἀποσύνθεσιν τῆς οἰκογενείας — ἀλλὰ καὶ προσβάλλει τὴν τιμὴν τῆς ἀλλοδόξου συζύγου, ἥτις θεωρεῖται ὅτι συζεῖ παρανόμως μετὰ τοῦ καθολικοῦ συζύγου της. Ἀνοίγει διάπλατα τὴν θύραν πρὸς τὴν συστηματικὴν ἀκολασίαν, ἀφοῦ δύναται ὁ ἕτερος τῶν συζύγων, ὅταν βαρυνθῇ τὸν ἕτερον συμβαλλόμενον, νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ γάμος του εἶναι ἄκυρος. Προσβάλλει τὴν νομικὴν ὑπόστασιν τῶν τέκνων καὶ δημιουργεῖ διενέξεις αἱ ὁποῖαι καταστρέφουν τὴν οἰκογενειακὴν ἁρμονίαν, ὑποσκάπτουσαι τὰ θεμέλια τῆς κοινωνικῆς ἀρτιότητος.

— ***Εἰς τὴν Ἰταλίαν.*** ἡ ἐγκύκλιος «ne temere» εὑρέθη ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀκλόνητον πολιτικὴν τοῦ Δικτάτορος. Ὁ Μουσσολίνι, ἀποκαταστήσας τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα ἐπὶ τοῦ μικροσκοπικοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ καὶ θεσπίσας ὡς ἐπίσημον τῆς Ἰταλίας θρησκείαν τὸ Ρωμαιοκαθολικὸν δόγμα, οὐδόλως ἔθιγε τὸ δόγμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1861 ἐπικρατεῖ εἰς τὴν χώραν ἑκάστου. Ἡ δὲ δημοσίευσις τῆς Παπικῆς ἐγκυκλίου τῷ ἔδωκε ἀφορμὴν νὰ ἐπικυρώσῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ προνόμια τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας διὰ εἰδικοῦ Διατάγματος, τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει πλήρη ἐλευθερίαν εἰς πᾶν θρήσκευμα μὴ προσβάλλον τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ εὐπρέπειαν, τὰ δὲ ἄρθρα 7—12 προβλέπουν τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν γάμον. Παρέχεται τὸ δικαίωμα εἰς πάντα λειτουργὸν τῆς θρησκείας νὰ ἑνώσῃ εἰς γάμον, ἀνεξαρτήτως δόγματος καὶ ὑπηκοότητος, πᾶσαν γυναῖκα καὶ πάντα ἄνδρα, ἔχοντας ἐν τάξει τὰ κατὰ τοὺς Ἰταλικοὺς νόμους ἀπαραίτητα πρὸς τοῦτο πιστοποιητικά. Πᾶς δὲ τοιοῦτος γάμος ἔχει τὴν ἐγκυρότητα πολιτικοῦ γάμου, ὑπὸ λειτουργοῦ τῆς ἁρμοδίας δημοσίας ἀρχῆς τελουμένου.

— ***Τὸ ζήτημα τῆς Κυριακῆς ἀργίας*** ἀποτελεῖ οὐσιῶδες στοιχεῖον τοῦ Βρεττανικοῦ ἠθικοῦ οἰκοδομήματος, ἔρεισμα καὶ συντελεστὴν τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος. Ἡ δὲ βεβήλωσις τῆς Κυριακῆς ἀργίας διὰ τοῦ ἀνοίγματος τῶν θεάτρων καὶ τῶν κινηματογράφων σημαίνει τὴν κατάργησιν τῆς ἀναγκαιοτάτης ἀναπαύσεως χιλιάδων ὑπαλλήλων τῶν ἱδρυμάτων τούτων. Ἀναρίθμητοι διαμαρτυρίαι ὑπεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἐκλογέων εἰς τοὺς κοινοβουλευτικοὺς των ἀντιπροσώπους, ὄχι μόνον ἀπὸ καθαρῶς θρησκευτικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως, ἀκόμη δὲ καὶ ἀπὸ ἀντικτύπου συμφεροντολογικοῦ.

— ***Ὑπὲρ τῆς Νεολαίας.*** Αἱ γνωστότεραι μέχρι τοῦδε ὁμαδικαὶ προσπάθειαι ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς, πνευματικῆς καὶ σωματικῆς προαγωγῆς τῆς νεολαίας, εἶναι ἡ τῆς ***Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος τῶν Νέων*** (τῆς Χ. Α. Ν.) καὶ ἡ τῶν ***Προσκόπων.*** Ἡ κυρίαρχος ἰδέα ἀμφοτέρων εἶναι νὰ μορφώσωσι χρηστοὺς καὶ ἀξίους πολίτας. Εἰδικώτερον ἡ Χ. Α. Ν. ἐπιδιώκει τοῦτο κατὰ τρόπον συστηματικώτερον καὶ πληρέστερον, ἐπὶ τῇ βάσει Χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ τῇ συνδρομῇ ὅλων τῶν συντελούντων εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος, τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ὅπερ καὶ συμβολίζει τὸ ἐρυθροῦν τρίγωνον, τὸ ἔμβλημα τοῦ σωματείου. Πόσον ὑπῆρξαν τελεσφόροι αἱ προσπάθειαι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, μαρτυρεῖ ἡ καταπληκτικὴ ἐξάπλωσις τῆς Χ. Α. Ν. εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἱδρυθεῖσα τῷ 1844 ὑπὸ νεαροῦ Ἄγγλου ὑπαλλήλου ἐμπορικοῦ ὑφασμάτων, τοῦ Γεωργίου Οὐίλλιαμς, μετὰ ἕνδεκα συντρόφων τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος, εἰς ταπεινὴν αἴθουσαν στενωποῦ ὁδοῦ παρὰ τὸν περίβολον τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἔλαβε τεραστίαν ἐπέκτασιν καὶ σήμερον ἀριθμεῖ 10,266 ὁμάδας ἢ κέντρα, εἰς 34 χώρας λειτουργοῦντα, μὲ ὁλομέλειαν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου νέων καὶ ἐνηλίκων ἀνδρῶν. Ἡ τελευταία κατὰ πενταετίαν συγκροτουμένη διεθνὴς Συνέλευσις αὐτῆς ἐγένετο ἐν Χελσιγγφόρς τῆς Φιλλανδίας τῷ 1926, ἡ δὲ προσεχὴς ὡρίσθη νὰ λάβῃ χώραν κατ' Αὔγουστον ἐνεστῶτος ἔτους ἐν τῇ πόλει Κλήβλανδ τοῦ Ὀχίω, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Παρακαλοῦνται οἱ ἐμβάζοντες ἡμῖν χρήματα διὰ συνδρομὰς ἢ βιβλία δι' ἐπιταγῆς ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς, νὰ ἐμβάζωσιν αὐτὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ κ. Δημ. Μ. Καλοποθάκη, διευθυντοῦ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ.